

ПАЙҒАМБАРИМИЗ

ТАҲОРАТЛАРИ ВА НАМОЗЛАРИНИНГ

СИФАТИ

(Мухтасар)

*Ислом нури веб саҳифасининг 09/27/2010
(Шаввол/18/1431) да берган мувофиқлигига биноан чоп этилди.*

Ушбу китоб аҳли суннат ва жамоат уламолари жумладан: Шайхулислам Ибн Таймия, Ибнул Қаййим Ал-Жавзия китоблари ва асосан асримизнинг алломалари, шайх Муҳаммад Носируддин ал-Албоний, раҳимахуллоҳнинг “Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам намозларининг такбирдан саломгача худди кўриб турганингиздек бўлган кайфияти” китобларидан олинган жамланма сифатида тавсия этилмоқда. Аллоҳ у зотларнинг барчаларини улуғ мукофотлар билан мукофотласин.

Пайғамбаримиз намозларининг сифати китобидан,

Таржимон: Муҳаммад Исмоил

Бош муҳаррир: Ислам нури таҳририяти

Муҳтарам китобхон! Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг таҳорат, намоз ва намоздан кейин ўқиган дуо, сура ва зикрларини ушбу китобча билан бирга берилган **Audio CD** орқали ёдлаб олишга ҳаракат қилинг. Янада кенгроқ ўрганмоқчи бўлсангиз www.islamnuri.com вэб саҳифасининг **“Мусулмон кўрғони”** бўлимига мурожаат қилинг.

المملكة العربية السعودية الرياض

٢٠١٢/١٤٣٣

Нашр қилинди 2012 (1433, ҳж)

Саудия Арабистони Риёз

www.islamnuri.com

[Email: admin@islamnuri.com](mailto:admin@islamnuri.com)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Барча мактовлар Аллоҳга хосдир. Биз Унга ҳамд ва истиффорлар айтиб, ундан нафсимизнинг шумлиги ва амалларимизнинг ёмонлигидан паноҳ сўраймиз. Аллоҳ хидоят қилган кимсани адаштирувчи, адаштирган кимсани тўғри йўлга солувчи зот йўқдир. Мен «Ягона, шериксиз Аллоҳдан бошқа илоҳ йўқ ва Муҳаммад Унинг бандаси ва расулидир» деб гувоҳлик бераман.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло шундай дейди:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنْتُمْ

مُسْلِمُونَ ﴿١٠٢﴾

«Эй мўминлар, Аллоҳдан ҳақ-рост кўрқиш билан кўрқинглар ва фақат мусулмон бўлган ҳолларингда дунёдан ўтинглар!».¹

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا
زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا وَنِسَاءً وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا ﴿١﴾

«Эй инсонлар! Сизларни бир жондан (Одамдан) яратган ва ундан жуфтини вужудга келтирган ҳамда у икковидан кўп эркак ва аёлларни тарқатган Роббингиздан кўрқингиз! Яна ораларингиздаги савол-жавобларда ўртага номи солинадиган Аллоҳдан кўрқингиз ва қариндош-уруғларингиз (билан ажралиб кетишдан кўрқингиз)! Албатта Аллоҳ устингизда кузатувчи бўлган зотдир».²

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَقُولُوا قَوْلًا سَدِيدًا ﴿٧٠﴾

يُصْلِحْ لَكُمْ أَعْمَالَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ فَازَ

فَوْزًا عَظِيمًا ﴿٧١﴾

¹ Оли Имрон сураси: 102

² Нисо сураси: 1

«Эй мўминлар, Аллоҳдан кўркинлар, тўғри сўзни сўзланглар! (Шунда Аллоҳ) ишларингизни ўнглар ва гуноҳларингизни мағфират қилар. Ким Аллоҳга ва Унинг пайғамбарига итоат этса, бас у улуғ бахтга эришибди».³

Сўнг...

Дарҳақиқат, сўзларнинг рости – Аллоҳнинг Каломи, йўлларнинг яхшиси – Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг йўли, ишларнинг ёмони – (динда) янги пайдо қилинганлари, (динда) янги пайдо қилинган барча нарса бидъат, барча бидъат – залолат, барча залолат эса жаҳаннамга элтувчидир.⁴

МУҲИМ ЭСЛАТМА!

Уламолар:

“Қуръонни араб ҳарфларидан бошқаси (транскрипсия) билан ёзиш жоиз эмас. Чунки тўрт мазҳаб аҳлининг уламолари расми усмонийни сақлаш вожиб эканига иттифоқ қилганлар...”, деб фатво беришган.

*“...Бундан ташқари агар бу эшик очилса (яъни Қуръонни араб ҳарфларидан бошқаси билан ёзиш), вақтлар ўтиши билан аввалги китобларда бўлганидек, Қуръонни ҳам ўзгартириб юборилиш хавфидан хотиржам бўлиш мумкин эмас. Бас, Исломни асл ҳолида сақлаш, фасод ва ёмонлик йўллари тўсиш учун бундай ишни ман этиш вожиб бўлади...”*⁵

*“...Қуръони карим лотин (ёки кирил) ҳарфлари билан арабча лафзларда ёзилса, Қуръон талаффузида албатта нуқсон ва бузилиш рўй беради. Бундан ўз навбатида маъно ўзгариши ва бузилиши келиб чиқади...”*⁶

Шунга асосланиб, китобхонларга тавсиямиз шуки, араб алифбосини ва тажвид қоидаларини ўрганиб, Қуръон ва дуоларни арабча матнда ўқиб ёдлаш ва қироат қилиш мақсадга мувофиқ бўлади.

³ Ахзоб сураси : 70,71

⁴ Бу хутбани “Хожат хутбаси” деб аталади. Муфассал ўрганиш учун шайх Албонийнинг “Хутбатул-хожа” китобига мурожаат қилинсин

⁵ Шайх Муҳаммад Рашид Ризонинг “Манор” тафсиридан. Исламвеб саҳифаси №32300

⁶ Ал-Азҳар фатво кўмитаси

МУҚАДДИМА

Оламлар Робби Аллоҳга ҳамду санолар, Пайғамбаримизга ва у зотнинг аҳли ва асҳобига салавоту саломлар бўлсин. Бу китоб Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам таҳоратлари ва намозларининг сифати мавзусида бўлиб, уни мухтасар шаклда ва иборалари енгил бўлишига ҳаракат қилинди.

Авваламбор, Набий соллаллоҳу алайҳи васалламнинг намозларини ўрганишимиздан олдин, Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бизларни нима учун яратганини, нима учун намоз ўқишга буюрганини ва бу намозни қандай ўқиш кераклиги ҳақида бироз тўхталиб ўтамыз.

Аллоҳ таоло оламини яратди, Одам фарзандини мукаррам қилди, ва унга хоҳиш-ихтиёр сифатини бериб, еру-кўкни, ундаги барча мавжудот, наботот, ҳайвонот олами, тоғу-тошларни инсон учун бўйин сундириб қўйди. Инсонни бу оламдаги мавжудот учун яратмади. Инсонни Аллоҳ тарафидан топширилган Хилофат (Аллоҳнинг ҳукмларини Ерда ижро этадиган киши) вазифасини бажариш учун яратиб, башариятнинг ҳидоятига сабаб бўлишлиги учун ҳар замон ва маконда халқлар ичидан энг покиза, улуғ инсонлар Пайғамбар (Аллоҳнинг ҳукмларини инсонларга етказадиган, Элчи) ларни танлаб, Ўзининг шариати (Аллоҳга ва Унинг дастури бўйича қандай ҳаёт кечириш кераклигини кўрсатувчи йўл) ни инсониятга юборди. Ва ниҳоят, башарият, гўёки гўдаклик босқичидан камолга етиб вояга етгандан сўнг Ўзининг қиёматгача ўзгармас Қуръон китобини ва Расули Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баён қилган суннат (йўл)ларини мерос қилиб, ушбу меросда Аллоҳ таоло қиёматгача инсониятга керак бўладиган ҳамма нарсани баён қилди.

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло Ўзининг қуръонида шундай дейди:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾

«Мен жин ва инсонни фақат Ўзимга ибодат қилишлари учунгина яратдим».⁷

Ибодат - бу Аллоҳ таоло томонидан яхши кўрилган барча зоҳирий ва ботиний (кўриниб турадиган ва кўринмайдиган) амаллардур, бундай амалларга: Аллоҳгагина илтижо қилиб дуо қилиш, намоз ўқиш, Аллоҳдангина кўрқиш, Аллоҳнинг ризолиги учунгина рўза тутиш, закот, ҳаж ва бошқа шу каби Аллоҳга сеvimли барча амаллар ва Аллоҳ таоло қайтарган нарсалардан ўзини тийиш ҳам ибодатга кирази.

⁷ Ваз-Зариёт сураси: 56

Биз Аллоҳга Аллоҳ таоло ва Унинг Расули соллаллоху алайхи ва саллам қандай буюрган бўлсалар, шу тарзда ибодат қиламиз, бу ҳақда Аллоҳ таоло айтади:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ
غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿٣١﴾

«Айтинг (эй Муҳаммад): «Агар Аллоҳни севсангиз, менга эргашинглар. Шунда Аллоҳ сизларни севади ва гуноҳларингизни мағфират қилади. Аллоҳ (гуноҳларни) мағфират қилгувчи, меҳрибондир».⁸

Аллоҳ субҳанаҳу ва таоло бошқа бир махлуқотларга бермаган ихтиёр сифатини фақатгина инсонларга бериб, инсонларни баъзи нарсаларга буюриб ва баъзи нарсалардан қайтарди. Инсон шу буюрилган нарсаларининг ичида энг биринчиси ва асосийси тавҳиддир (Аллоҳнинг яккалиги). Мўминни мушриклар (кофирлар) дан ажратадиган сифат Аллоҳни Ўзигагина ибодат қилишдир. Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг қайтарган нарсаларининг ичида энг биринчиси ва энг каттаси ширкдур (Аллоҳга шерик келтириш). Ширк амалига гирифтор бўлиб ва шу амал билан ҳаётдан ўтган инсонни Аллоҳ таоло кечирмайди ва унинг жойи абадий жаҳаннамдадир.

Бунга далил :

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ وَمَنْ يُشْرِكْ
بِاللَّهِ فَقَدْ افْتَرَىٰ إِثْمًا عَظِيمًا ﴿٤٨﴾

«Албатта, Аллоҳ Ўзига ширк келтирилишини кечирмас. Ундан бошқа гуноҳни, кимни хоҳласа, кечирур. Ким Аллоҳга ширк келтирса, шубҳасиз, катта гуноҳни тўқибдир».⁹

Инсон, Аллоҳ субҳанаҳу ва таолонинг ягона маъбуд эканлигини исботлагандан кейин, ширк амалидан узоқ бўлгандан кейин, унга фарз бўлган амалларнинг энг биринчи ва асосийси намоздир. Намоз бу эркагу-аёлга, ёшу-қарига,

⁸ Оли Имрон сураси: 31

⁹ Нисо сураси: 48

катгаю-кичикка, хуллас ўз ақлини таниган ва балоғатга етган хар бир мусулмонга фарздир!

Аллоҳ таоло айтади:

قُلْ لِعِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا يُقِيمُوا الصَّلَاةَ وَيُنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاهُمْ سِرًّا وَعَاطَانِيَةً مِّنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَ يَوْمٌ لَا بَيْعَ فِيهِ وَلَا خِلَالَ ﴿٣١﴾

«(Эй Муҳаммад), иймон келтирган бандаларимга айтинг, намозни мукамал адо этсинлар ҳамда савдо-сотик ва ошна-оғайнигарчилик бўлмайдиган Кун (қиёмат) келмай туриб, Биз уларга ризқ қилиб берган нарсалардан хуфёна ва ошкора эҳсон қилсинлар!»¹⁰

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Қиёмат куни банданинг энг биринчи ҳисоб қилинадиган амали намоздир. Агар намози яхши бўлса, зафарга эришади. Намози ёмон бўлса, зиёнкор, ноумидлардан бўлади. Агар фарз намозларидан бирон ками чиқиб қолса, Аллоҳ таоло (фаришталарига): “Қаранглар, банданинг нафл намозлари борми?” дейди. Агар нафл намозлари бўлса улар билан фарз намозларнинг камчилиги тўлдириб қўйилади. Кейин бошқа амаллари ҳам худди шундай ҳисоб қилинади», дедилар.¹¹

Пайғамбаримиз Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васаллам, намозда у зотга эргашишимизни вожиб қилиб:

«صَلُّوا كَمَا رَأَيْتُمُونِي أُصَلِّي»

«Менинг намоз ўқиганимни кўрганингиздек намоз ўқинглар»¹²

деб буюрдилар.

У зот ўқиганларидек намоз ўқиган кишини Аллоҳ таоло жаннатга киритишига ваъда бердилар.

¹⁰ Иброҳим сураси: 31

¹¹ Имом Абу Довуд Абу Хурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилган (Шайх Албоний бу ҳадисни саҳиҳ деган.)

¹² Бухорий ва Муслим ривоятлари.

ТАҲОРАТ

Аллоҳ таоло айтади:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا قُمْتُمْ إِلَى الصَّلَاةِ فَاغْسِلُوا وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى
الْمَرَافِقِ وَامْسَحُوا بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى الْكَعْبَيْنِ ﴿٦﴾

«Эй мўминлар, намозга турганингизда юзларингизни ҳамда қўлларингизни чиғаноқларигача ювингиз, бошларингизга масҳ тортингиз (яъни нам қўлларингиз билан силангиз) ва оёқларингизни ошиқларигача ювингиз!»¹³

Ушбу ояти карима шунга далолат қиладики, намоз учун таҳорат қилиш фарздир. Сўнг Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қандай таҳорат қилиш кераклигини сўзлари ва амаллари билан етарли даражада тушунтириб бердилар ва:

«Сизлардан бирингиз то таҳоратни Аллоҳ буюрганидек мукаммал қилмагунича - юз ва қўллари тирсакларигача ювиб, бошига масҳ тортиб, оёқларини тўпикларигача ювмагунича унинг намози комил бўлмайди». дедилар¹⁴

Таҳоратнинг фарзлари:

1. Юзни мукаммал ювиш.
2. Икки қўлни чиғаноқлар билан қўшиб ювиш.
3. Бошнинг ҳаммасига, шу жумладан кулоқларга масҳ тортиш (яъни, нам қўл билан силаш).
4. Икки оёқни ошиқлари билан қўшиб ювиш.
5. Тартиб. Яъни, аввал юзни, кейин икки қўлни ювиш, кейин бошга масҳ тортиш, кейин оёқларни ювиш.
6. Кетма-кетлик. Бир аъзони ювиш билан иккинчи аъзони ювиш ўртасида бошқа бирон иш билан машғул бўлиб қолмаслик.

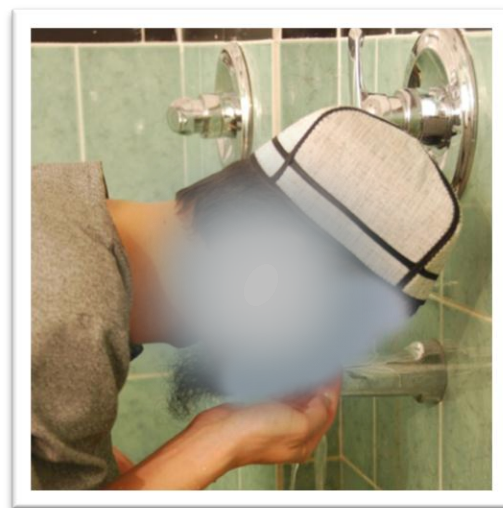
¹³ Моида сураси: 6

¹⁴ Абу Довуд ва бошқалар ривоят қилган

ТАҲОРАТНИНГ СИФАТИ

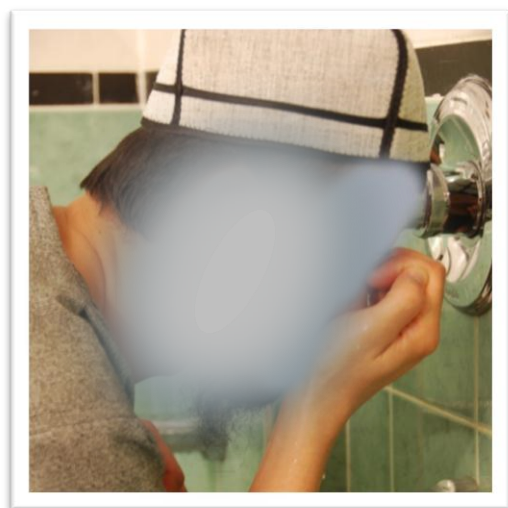
Аввало таҳоратни ният қилади, Ният, қалбда содир бўладиган амалдир, уни тил билан ният қилиш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламдан ворид бўлмаган.

1. بِسْمِ اللَّهِ «Бисмиллаҳ» (Аллоҳ номи ила) билан бошлайди.

2. Қўлларини (ошиққача) уч марта ювади, ювишни ўнг қўл билан бошлайди.

3. Ўнг қўл билан уч марта маз-маза (оғиз чайқаш) қилади.

4. Уч марта истиншоқ (бурунга сув олиб, қоқиш) қилади. Бурнига ўнг қўли билан сув олиб, чап қўли билан қоқади.

5. Юзини уч марта ювади. Юзнинг чегараси – узунасига бошнинг одатда соч ўсган еридан тортиб, жағ ва юзнинг икки тарафидаги суякларгача. Энига эса – кулоқдан кулоққача. Соқол туклари ҳам юздан саналади, уларни ҳам ювиш лозим. Агар соқол сийрак бўлса, ичига сув етказиб ювиш лозим, агар қалин бўлса, ташини ювилади ва ичига тахлил қилинади (яъни, орасига хўл бармоқларни киритилади).

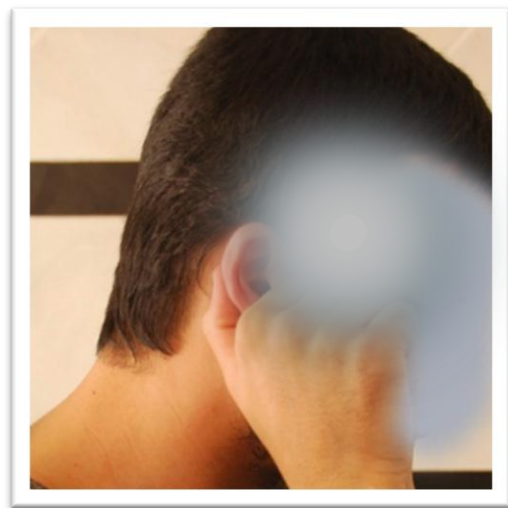
6. Икки қўлини чиғаноклари билан қўшиб ювади. Бу ерда қўлнинг чегараси – тирноқлар учидан тортиб, азуд (елка билан билак оралиғи)нинг бошланиш жойигача. Қўлларни ювишдан олдин уларга ёпишган хамир, лой, тирноқлардаги қалин (лак) бўёқларни кетказиш зарур, улар остига сув етиши лозим.

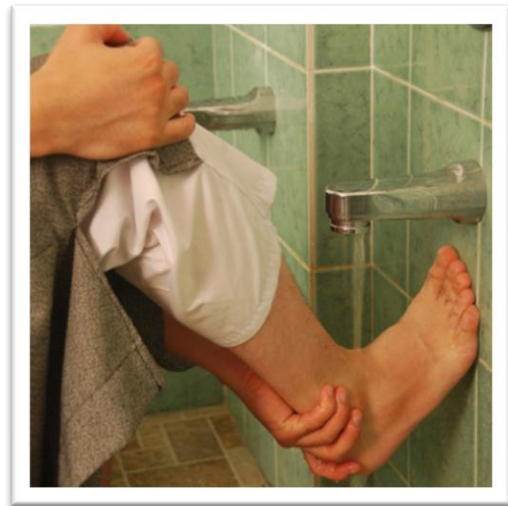
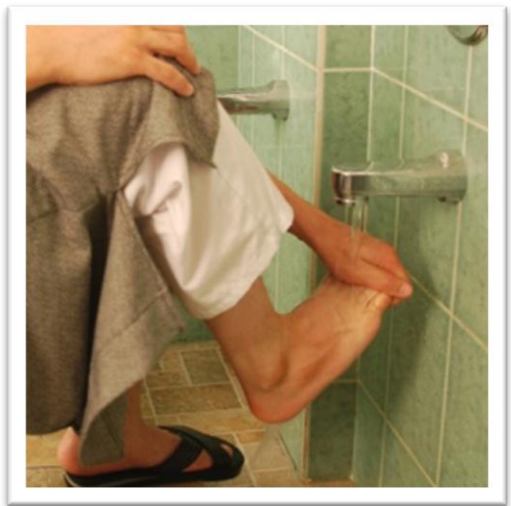
7. Бошининг ҳаммасига янги сув билан масҳ тортади. Масҳ тортиш кўриниши – нам қўллари бошининг олди томонидан орқага, то бўйнигача юргизиб, кейин яна бошлаган жойига қайтариб олиб келади.

Таҳоратда бўйинга масҳ тортиш масаласида¹⁵ Аллома Ибн ал-Қоййим раҳимахуллоҳ дедилар: «Бўйинга масҳ тортиш ҳақида бирорта ҳам саҳиҳ ҳадис йўқ».¹⁶

8. Икки кўрсаткич бармоғини қулоқлари ичига киргизиб, қулоқ ташқарисини бош бармоқлари билан суртади.

9. Кейин оёқларини тўпиклари билан қўшиб ювади, тўпик – болдирнинг пастки томонида туртиб чиққан иккита суяқдир.

Таҳорат қилган киши сочиқ ёки бошқа нарса билан артинса, зарари йўқ.

¹⁵ Имом Нававий раҳимахуллоҳ дедилар: «Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам таҳоратда бўйинларига масҳ тортганликлари борасида бирорта саҳиҳ нарса йўқ». «Ва бу Суннат эмас, аксинча бидъатдир» (Қаранг: «ал-Мажмуъ» 1/499).

«Ал-Мабсут» китобида ҳанафий уламоларнинг баъзиларидан бўйинга масҳ тортиш таҳорат амалларидан эмаслиги ҳақида ривоят қилинган.

¹⁶ Қаранг: «Зодул Маъад» 1/187

Мусулмон биродар! Унутмангки, таҳоратни комил қилиш, (яъни аъзоларга тўла сув етказиш, бирон аъзога сув етмай қолмаслиги) зарурдир. Чунки, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам оёғи бир оз ювилмай қолган бир кишига: «Тўпиқларни Жаханнам ўтидан асранг!», дедилар.¹⁷

Мана шу кўринишда таҳорат қилиб бўлгач, жумладан, қуйидаги дуони ўқийди:

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ , لَا شَرِيكَ لَهُ , وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ
وَرَسُولُهُ , اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِنَ التَّوَّابِينَ , وَاجْعَلْنِي مِنَ الْمُتَطَهِّرِينَ

Мазмуни: «Ягона ва шериксиз Аллоҳдан бошқа барҳақ маъбуд йўқ, деб гувоҳлик бераман, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам Унинг бандаси ва элчиси деб гувоҳлик бераман.¹⁸ Эй Парвардигор! Мени тавба қилувчи ва покланувчи бандаларингдан қилгин».¹⁹

Эслатма:

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг таҳорат, намоз ва намоздан кейин ўқиган зикр, дуо ва сураларини ушбу китобча билан бирга берилган **Audio CD** орқали ёдлаб олишга ҳаракат қилинг.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

Мазмуни: «Парвардигор! Сен барча айбу нуқсондан покдирсан. Сенинг ҳамдинг билан тасбеҳлар айтаман. Гувоҳлик бераманки, Сендан Ўзга ибодатга сазовор зот йўқ. Сендан истиғфор сўрайман ва Сенга тавбалар қиламан».²⁰

17 Имом Муслим ривояти.

18 Имом Муслимнинг Уқба Ибн Амир разияллоху анхудан ривояти

19 Имом Термизийнинг Умар Ибн Хаттоб разияллоху анхудан ривоятлари.

20 Имом Нсоийнинг Абу Саид Ал-Худрий разияллоху анхудан ривояти

ҒУСЛ

Ғуслни вожиб қиладиган нарсалар олтита бўлиб, улардан бири содир бўлганда мусулмон киши ғусл қилиши (ювиниши) фарз бўлади:

- 1) Эркак ё аёл жинсий аъзосидан маний (уруғ суяқлиги) келиши.
- 2) Закар (эрлик олати) фарж (аёл қини)га кириши, гарчи инзол (уруғ сувини тўкиш) ҳосил бўлмаса ҳам.
- 3) Кўпчилик уламолар фикрича, кофир Исломни қабул қилса, унга ғусл қилиш вожиб эмас балки мустаҳаб саналади.
- 4) Ўлим ҳам ғуслни вожиб қилади. Маййитни ғусл қилдириш вожиб. Фақат жангда шаҳид бўлган кишини ювилмайди.
- 5) 6) Ҳайз ва нифос ҳам ғуслни вожиб қилувчи ҳолатлардандир.

ҒУСЛНИНГ СИФАТИ

- 1) Дили билан (покланишни) ният қилади;
- 2) Сўнг «**Бисмиллаҳ**» деб, икки кўлини уч марта ювади кейин жинсий аъзосини ювади;
- 3) Сўнг комил таҳорат қилади;
- 4) Сўнг бошига уч марта сув қуйиб, сочлари остига етказилади;
- 5) Сўнг бутун баданига сув етказиб, кўли билан ишқалаб ювади.

Ҳайз ёки нифоси тугаган аёл ғусл қилиш учун ўрилган сочларини ёяди, жунубликдан ғусл қилувчи аёл қийинчилик бўлмаслиги учун сочини ёймайди (ва ювмайди), бироқ сочлари остига сув етказиши вожибдир. Соат ёки узук таққан бўлса, уларни қимирлатиб, остига сув етказилади.

Ғуслда сувни ортиқча исроф қилиб ишлатиш яхши эмас, имкон қадар озроқ сув билан мукамал покланиб ювиниш машруъдир. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бир муд сув билан таҳорат қилардилар, бир соъ сув билан ғусл қилардилар. Сувни камроқ ишлатиш ва исрофга йўл қўймасликда у зотдан ўрнак олиш лозим.

Шунингдек, ғусл қилувчи киши ўзгалар кўзидан яшириниши, одамлар олдида яланғоч ювинмаслиги керак. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Албатта, Аллоҳ таоло ҳаёлидир, ҳаё ва тўсилишни яхши кўради. Сизлардан бирон киши ғусл қилса, тўсиниб олсин!».²¹

²¹ Абу Довуд ва Насойй ривояти

ТАЯММУМ

Аллоҳ таоло айтади:

وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنْكُمْ
مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ فَلَمْ يَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا
بِأَيْدِيكُمْ وَأَيْدِيكُمْ مِنْهُ مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَٰكِنْ يُرِيدُ
لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦﴾

«Агар бемор ё мусофир бўлсангиз ёки сизлардан биров хожатдан чиққан бўлса ёхуд хотинларингизга қўшилган бўлсаларингиз ва (мазкур ҳолатларда) сув топа олмасангиз, покиза тупроқ билан таяммум қилингиз. Аллоҳ сизларга машаққат қилмоқни истамайди, балки сизларни поклашни ва шуқр қилишларингиз учун сизларга Ўз неъматини комил қилиб беришни истайди».²²

Таяммум – сувдан ожиз бўлган ҳолатда шаръан сув билан қилинган таҳорат ўрнини босади ва уни қилган одам одатда сув билан таҳорат қилган киши қиладиган, намоз, тавоф, Қуръон тиловати каби ишларни қилаверади. Чунки, Аллоҳ таоло таяммумни худди таҳоратдек покловчи қилди. Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам:

«Унинг (яъни, ернинг) тупроғи биз учун пок қилинди», дедилар.²³

Шунингдек, сув тополмай таяммум қилган бўлса, сув топилиши билан таяммуми бекор бўлади, касаллик ёки бошқа шаръий узр билан таяммум қилган бўлса, ўша узр кетиши билан таяммуми бекор бўлади.

Таяммумга тегишли ҳукмлардан қай бирини яхши тушунмасангиз ёки билмасангиз, аҳли илмлардан сўраб ўрганиб олишдан асло тортинманг, динингиз ишига, айниқса, Исломнинг устунни бўлган намозга енгил қараманг. Чунки, бу жуда муҳим ишдир.

²² Моида сураси: 6

²³ Имом Муслим ривояти

ТАЯММУМНИНГ СИФАТИ

Дили билан (покланишни) ният қилади, Сўнг «Бисмиллаҳ» деб, қўлларининг бармоқларини очган ҳолда тупрокқа уради, бармоқларининг ички тарафини юзига суртади ва кафтлари билан қўлларини силайди, шу бир уриш юз ва қўлларини масҳ қилишга кифоя қилади.

Агар қўлларини икки марта ерга урса ва бири билан юзини, иккинчиси билан қўлларини силаса, бу ҳам жоиз. Бироқ, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ворид бўлгани аввалги сифатдагисидир.

ТАҲОРАТНИ СИНДИРУВЧИ НАРСАЛАР

- Сийдик ва ҳожат (ахлат) йўлидан чиққан нарса. Бу нарса бавл, маний, мазий, ахлат ёки ел бўлиши мумкин.
- Истиҳоза қонининг чиқиши ҳам таҳоратни синдиради. Бу қон фасод қони бўлиб, ҳайз қонидан бошқадир.
- Баданнинг ушбу икки йўлдан бошқа жойидан чиққан – қон, қусуқ, бурун қонаши каби – нарсалар таҳоратни синдириш-синдирмаслиги борасида аҳли илмлар ўртасида хилоф бор. Кучлироқ гап синдирмаслигидир. Бироқ, хилофдан чиқиш учун таҳорат қилса, яхшироқ бўлади.
- Ақлнинг кетиши, уйқу ё беҳушлик лекин мудраш таҳоратни синдирмайди, чунки саҳобалар розияллоҳу анҳум намозни кутиб ўтириб, мудраб қолишарди. Чуқур уйқуга кетиш таҳоратни синдиради.
- Туя гўшти ейиш хоҳ оз бўлсин, хоҳ кўп бўлсин, таҳоратни синдирувчи ишлардандир. Имом Аҳмад раҳимаҳуллоҳ айтади: «Бу ҳақда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан иккита саҳиҳ ҳадис бор».

Аммо, туядан бошқа ҳайвоннинг гўштини тановул қилиш таҳоратни синдирмайди.

Энди ушбу мавзуга тааллуқли яна бир муҳим масала қолди. Яъни, таҳорати бор одам мазкур таҳоратни синдирувчи ишлардан биронтаси ундан содир бўлгани ҳақида шак қилиб қолса, нима қилади?

Имом Муслим Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Агар бирортангиз ичида бир нарсани сезса ва бирон нарса чиққан-чиқмаганини билмай қолса, то (ел) товушини эшитмагунича ёки ҳидини сезмагунича масжиддан чиқиб кетмасин».

Ушбу ҳадис шариф ва шу маънодаги бошқа ҳадислар далолат қиладики, мусулмон киши агар таҳорати борлигига ишониб туриб, унинг синган-синмагани ҳақида шак қилиб қолса, таҳоратли ҳолда саналаверади. Чунки, шу нарса аслдир ва ишончлидир, таҳоратнинг сингани эса шубҳалидир. Яқийн (ишончли билим) шак билан йўқолмайди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам :

«Таом ҳозир бўлган вақтда ва икки хабис нарса (яъни, катта ва кичик ҳожат) қисталиб турганда намоз ўқилмайди» дедилар.²⁴

Мусулмон биродар! Намоз учун таҳоратга қаттиқ эътибор беринг. Чунки, таҳоратсиз ўқилган намоз намоз бўлмайди.

ҲАЙЗ

Ҳайз – маълум вақтларда, балоғат ёшига етган қиз ва аёлларнинг бачадонидан келиб турадиган табиий қондир. Ҳайзли аёл ҳайзи мобайнида намоз ўқимайди ва рўза тутмайди. Мабодо ҳайзли аёл ҳайзи орасида намоз ўқиса ва рўза тутса, намози ҳам, рўзаси ҳам яроқли бўлмайди. Ҳайзли аёл ҳайзидан пок бўлганидан сўнг рўзанинг қазосини тутади, намозни қазо қилиб ўқимайди.

Ҳайзли аёл Байтуллоҳни тавоф қилиши, Қуръон ўқиши, масжидда ўтириши мумкин эмас. То ҳайзидан покланиб, ғусл қилмагунича эри у билан жинсий алоқа қилиши ҳаром бўлади.

НИФОС

Нифос – аёллар кўз ёриш пайти ва ундан кейин бачадондан келадиган қон бўлиб, у ҳомиладорлик пайтида тутилиб қолган қоннинг қолдиқларидир. Унинг энг кўп муддати жумҳур уламолар наздида қирқ кундир. Нифосли аёлнинг ҳукми ҳам ҳайзли аёл ҳукми билан бир хилдир.

Муҳим эслатма: Шу ўринда айтиб ўтиш лозим бўлган бир ҳолат борки, баъзи аёллар рамазон рўзасини тўла тутиш ёки ҳаж ибодатини бекаму-кўст адо этиш имконига эга бўлиш учун ҳайз келишини тўхтатиб турувчи дори қабул қилишади. Агар ушбу дорилар ҳайзни вақтинча тўхтатиб туриш хусусиятига эга

²⁴ Бухорий, Муслим ривоятлари

бўлса, уларни истеъмом қилишнинг зарари йўқ. Аммо, улар ҳайзни бутунлай йўқолиб кетишига олиб келса, уларни эрнинг изнисиз қабул қилиш жоиз бўлмайди. Чунки, бу наслнинг кесилишига олиб келади.

АЁЛЛАРНИНГ НАМОЗИ

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларининг сифати ҳақида келадиган барча сўзлар эркак ва аёлларга баробар тегишли бўлиб, булардан баъзиларида аёлларни истисно этиш борасида бирор ҳадис келган эмас. Балки, у зотнинг: **«Менинг намоз ўқиганимни кўрганингиздек намоз ўқинглар»** ҳадислари аёлларни ҳам ўз ичига олади.

Имом Бухорий «Ат-тарихус-сағир»да Умму Дардо розияллоҳу анҳо (бу Абу Дардонинг иккинчи аёли Умму Дардо суғро тобиййа, олима, фақиҳа аёл) ҳақида ривоят қилиб: *«У намозидида эркакларнинг ўтиришидек ўтирар эди, фақиҳа (фиқҳни биладиган) эди»* дейдилар.

СУТРА (ТЎСИҚ) ВА УНИНГ ВОЖИБЛИГИ

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам сутрага яқин турар эдилар, девор билан ораларида уч газ²⁵ масофа бўлар эди.²⁶ Саждагоҳлари билан девор ўртасида бир қўй ўта оладиган жой бўлар эди.²⁷ Ва айтган эдилар:

«**لَا تُصَلِّ إِلَّا إِلَىٰ سُتْرَةٍ وَلَا تَدْعُ أَحَدًا يَمُرُّ بَيْنَ يَدَيْكَ فَإِنَّ أَبِي فَلْتُقَاتِلُهُ فَإِنَّ**
مَعَهُ الْقَرِينُ»

«Сутрасиз намоз ўқима, ҳеч кимни олдиндан ўтишига йўл қўйма, агар кўнмаса у билан жанг қил, чунки у билан бирга қарийн (шайтон) бордир».²⁸

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам гоҳо намозни масжидларидаги устун олдида ўқишга қасд қилардилар. Агар [сутра қилинадиган ҳеч нарса йўқ бўлган] очик майдонда намоз ўқисалар, олдиларига найзаларини санчиб,

²⁵ (3 газ. 1.5 м ё ундан сал камроқ масофадир)

²⁶ Бухорий ва Аҳмад ривоятлари.

²⁷ Бухорий ва Муслим ривоятлари.

²⁸ Ибн Хузайма ривояти

орқаларида одамлар бўлган ҳолда ўша найзага қараб намоз ўқир эдилар.²⁹ Бир марта дарахтга қараб намоз ўқиганлар.³⁰ Ва айтган эдилар:

«Намоз ўқувчининг олдидан ўтаётган одам унга қанча гуноҳ бўлишини билганида эди, 40... (муддат) кутиб туриши ўзи учун унинг олдидан ўтганидан кўра яхшироқ бўлар эди.»³¹

(Ровийлардан Абу Назр айтади: 40 кун эдим, ойми, йилми, билмай қолдим.)

АЗОН ВА ИҚОМАТ

Азон ва иқомат эркаклар учун фарзи кифоядир.³² Муаззинни эшитиб турган одам, у айтган калималарни такрорлаши, «**ҳайя ала-солат**» ва «**ҳайя алал-фалаҳ**» жумлаларини эшитганда «**ла ҳавла ва ла қуввата илла биллаҳ**» дейиши суннатдир.

Иқомат- ўн битта³³ (бошқа бир ривоятда ўн еттита³⁴) жумладан иборат бўлиб, уни тезроқ айтилади. Чунки, у намозга ҳозир бўлганлар учун намознинг бошланишини эълон қилишдир. Иқоматни азон айтган киши айтиши мустаҳабдир. Аммо шарт эмас.

АЗОН ДУОСИ

«اللَّهُمَّ رَبَّ هَذِهِ الدَّعْوَةِ التَّامَّةِ وَالصَّلَاةِ الْقَائِمَةِ آتِ مُحَمَّدًا الْوَسِيلَةَ
وَالْفَضِيلَةَ وَابْعَثْهُ مَقَامًا مَحْمُودًا الَّذِي وَعَدْتَهُ ، إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادِ»

Мазмуни: «Ушбу комил даъватнинг ва ҳозир бўлган намознинг Парвардигори бўлган эй Аллоҳ! Муҳаммадга васила ва фазилат ато этгин. Уни ўзинг ваъда қилган мақтовли мақомда тургизгин, Албатта, Сен ваъдага хилоф қилмассан», деб дуо қилади.³⁵

²⁹ Бухорий, Муслим, Ибн Можа ривоятлари.

³⁰ Насоий, Аҳмад ривоятлари.

³¹ Бухорий ва Муслим ривояти.

³² Фарзи кифоя – барча мўминлар зиммасига лозим бўлган ва улардан баъзилари адо қилишса, бошқаларининг зиммасидан гуноҳ соқит бўладиган фарздир.

³³ Аҳмад ривояти (15881), Абу Довуд, Абдуллоҳ Ибн Зайддан ривоят қилган ҳадис.

³⁴ Абу Довуд (502), Ат-Термизий (192), Ан-Насаи (602) ва Ибн Можа (709) Абу Махзураддан ривоят қилган. Ҳар иккала ҳадисни Шайх Албоний саҳиҳ деган.

Шайхул Ислоом Ибн Таймийя ҳам икки ривоятни, баъзи бунисини, баъзида унисини айтишга фатво берганлар. (Ал-Фатава Ал-Кубро, 2/43-44)

³⁵ Бухорий (614), Абу Довуд (529), Термизий (211), Насоий (680), Ибн Можа (722) Жобир розияллоху анхудан ривоят қилганлар.

НАМОЗНИНГ ШАРТЛАРИ

Намознинг ўзига хос шартлари бўлиб, ўша шартлар ёки уларнинг баъзилари топилмаганда намоз яроқли бўлмайди.

1. ВАҚТИ КИРИШИ

Аллоҳ таоло бир кеча-кундузда беш вақт намозни фарз қилган.

2. САТРИ АВРАТ

Эркак кишининг аврати киндикдан тиззагачадир. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам: **“Бирон тангиз елкаларни ёпмаган ҳолда битта либосда намоз ўқимасин”**³⁶ деганлар. Ушбу ҳадисга биноан елкаларни очиқ ҳолда намоз ўқиш макруҳ амаллардан ва уни ёпиш афзал.

Китобу Суннатда келган кўплаб далиллар аёл кишининг бутун бадани бегона эркаклар учун аврат эканига, хоҳ намозда, хоҳ бошқа ўринда бўлсин, бегоналар ҳузурда баданининг бирон аъзосини очиши жоиз эмаслигига далил бўлади. Аммо, бегона эркаклардан холи ўринда намоз ўқиса, намозда юзини очиб олади, юз намозда аврат эмас. Лекин, номаҳрам эркаклар олдида юз ҳам аврат саналади ва уларнинг кўзи тушиши жоиз бўлмайди.

³⁶ Бухорий, Муслим ривоятлари

3. ПОКЛИК

Мусулмон киши намоз ўқиши учун таҳоратсизликдан покланиши матлуб бўлгани каби, бадани, либоси ва намоз ўқийдиган жойи ҳам нажосатдан пок бўлиши талаб қилинади.

Аллоҳ таоло айтади: **«Либосларингизни пок тутинг!»**.³⁷

4. КАЪБАГА ЮЗЛАНИШ

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам намоз ўқиш учун турсалар Каъбага юзланар ва бошқаларни ҳам шунга буюрар эдилар. Намозини нуқсонли қилган кишига хитобан:

«Агар намозга турсанг, таҳоратни мукаммал қил, сўнг қиблага юзланиб, такбир айт» деганлар.³⁸

5. НИЯТ

Ният – луғатда қасд қилиш маъносида, шариатда эса Аллоҳга қурбат-яқинлик ҳосил қилиш учун ибодатга азм қилиш маъносида тушунилади. Унинг ўрни қалб бўлиб, тил билан талаффуз қилишга ҳожат йўқ.

Ибн Ал-Қаййим айтади: *“Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозга турсалар “Аллоҳу Акбар” деб такбир айтардилар ва бошқа ҳеч нарса айтмасдилар, овоз чиқариб ният ҳам қилмасдилар. У зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам: “Ҳолис Аллоҳ учун, қиблага юзланиб, тўрт ракат намозни имом бўлиб ёки имомга иқтидо қилиб ўқишни ният қилдим” каби гапларни айтмаганлар. Бундай қилганликлари ҳақида бирорта саҳиҳ, заиф, муснад ёки мурсал ҳадис ҳам ривоят қилинмаган”*.³⁹

Масалан, инсон таъомни истеъмол қилишдан олдин, *«Аллоҳ розилиги учун, ушбу таъомни ейишни ният қилдим»* деб бирон сўз айтмайди. Инсон таъомни қалбидан ўтказгани заҳоти ният содир бўлади.

Мусулмон киши суннатга амал қилиб ва бидъатни – қайси турда ва ким томонидан чиқарилган бўлишидан қатъий назар – тарк қилиб, шариат ҳад-худудларида туриши муносибдир.

³⁷ Муддассир: 4

³⁸ Бухорий ва Муслим ривояти. (Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ҳузурларида намоз ўқиганида ул зот унинг намози нуқсонли бўлганини айтиб, 2 марта қайта ўқишга буюрган кейин эса намозни қандай ўқиш кераклигини батафсил тушунтириб берганлар. Ушбу воқеа баён қилинган ҳадис шариат китобларида «Намозини нуқсонли қилган киши ҳақидаги ҳадис» номи билан машҳурдир). (Тарж.)

³⁹ Ал-Худа Ан-Набавий

Энди, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг намоз ўқиганларини биргаликда амалий равишда ўрганамиз.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қўлларини елкалари баробарида кўтарар (ва

«اللَّهُ أَكْبَرُ»

«Аллоҳу акбар»

«Аллоҳ буюкроқдир»

дер) эдилар⁴⁰, баъзи пайтларда эса кулоқлари* баробарида кўтарар эдилар.⁴¹

Баъзида такбир билан бирга қўлларини кўтарар, баъзида такбирдан кейин, баъзида олдин кўтарар эдилар.⁴²

Қўлларини бармоқларини ёзган ҳолда кўтарар эдилар, (уларнинг орасини очиб ҳам юбормасдилар, йиғиб ҳам олмасдилар).⁴³

Сўнг:

Ўнг қўлларини чап қўллари устига қўяр эдилар.⁴⁴ Асҳобларини ҳам шунга буюрганлар.⁴⁵ Ва уларни кўкраклари устига қўярдилар.⁴⁶ Намозда ихтисордан (қўлларни биқинга қўйиб туришдан) қайтарар эдилар.⁴⁷ Гоҳо ўнг қўллари билан чап қўлларини ушлаб олардилар.⁴⁸

⁴⁰ Бухорий, Насоий ривоятлари

⁴¹ Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

⁴² Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

⁴³ Абу Довуд, Ибн Хузайма, Таммом, Ҳоким ривоятлари

⁴⁴ Муслим, Абу Довуд ривоятлари

⁴⁵ Молик, Бухорий, Абу Авуна ривоятлари

⁴⁶ Абу Довуд, Ибн Хузайма, Аҳмад ривоятлари

⁴⁷ Бухорий, Муслим ривоятлари

⁴⁸ Насоий, Доракутний саҳиҳ санад билан ривоят қилган

* Намоз ўқишга киришилаётган пайтда қўлни кулоқ ёки елка баробар кўтариш ҳақида саҳиҳ ҳадислар келган. У ҳадисларни Муслим, Абу Довуд, Насоий, Ибни Можа ва Байхақийлар ривоят қилишган. Аммо ҳадисларда бармоқни кулоқ юмшоғига текказиш ҳақида айтилмаган.

Сўнг истифтоҳ (кириш) дуосини ўқир эдилар:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، وَتَبَارَكَ اسْمُكَ، وَتَعَالَى
جَدُّكَ، وَلَا إِلَهَ غَيْرُكَ».

Мазмуни: «Эй Аллоҳ! Сен (барча айбу нуқсонлардан) поксан. Сенинг ҳамдинг-тавфиқинг билан (тасбеҳ айтаман). Сенинг исминг баракотли, улуғлигинг олий бўлди ва Сендан ўзга илоҳ йўқдир».⁴⁹

Сўнгра Аллоҳ таолодан паноҳ сўраб, шундай дердилар:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»

«Аллоҳнинг даргоҳидан қувилган шайтон ёмонлигидан Аллоҳдан паноҳ сўрайман».

Баъзан:

«أَعُوذُ بِاللَّهِ السَّمِيعِ الْعَلِيمِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ مِنْ هَمِّهِ وَنَفْسِهِ وَنَفْتِهِ»

Мазмуни: «Эшитувчи, Билувчи Аллоҳнинг (номи) ила Аллоҳнинг даргоҳидан қувилган шайтоннинг пуфлашидан, сеҳридан, васвасасидан паноҳ тилайман» дердилар.⁵⁰

Сўнг:

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

Мазмуни: «Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳ номи билан (бошлайман)» дер ва буни жаҳрий (овоз чиқариб) айтмас эдилар.⁵¹

«Сўнг «Фотиҳа» сурасини бир оят – бир оятдан дона – дона қилиб ўқир эдилар...»⁵²

⁴⁹ Абу Довуд, Насоий, Термизий ва Ибн Можа ривояти

⁵⁰ Абу Довуд, Термизий

⁵¹ Бухорий, Муслим, Абу Авона, Таҳовий, Аҳмад

⁵² Абу Довуд, Саҳмий, Ҳоким.

ФОТИҲА СУРАСИ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿١﴾

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٣﴾ مَالِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿٤﴾
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٥﴾ اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿٦﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ
أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿٧﴾

Мазмуни: «Меҳрибон ва раҳмли Аллоҳнинг номи билан бошлайман. Ҳамд оламлар робби Аллоҳгаким, (У) меҳрибон, раҳмли, Ҳисоб-китоб куни (Қиёмат)нинг эгасидир. Сенгагина ибодат қиламиз ва Сендангина ёрдам сўраймиз! Бизни шундай тўғри йўлга бошлагинки, (У) Сен инъом (хидоят) этганларнинг (пайғамбарлар, сиддиқ ва шаҳидларнинг) йўлидир, ғазабга учраган (Мусо қавмидан итоатсизларининг) ва адашган (Исо қавмининг «Аллоҳнинг фарзанди бор» дейдиган)ларнинг эмас!»

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «**Фотиҳа**»ни ўқиб бўлгач, жаҳрий равишда ва овозларини чўзиб: «**Омиин**» дер эдилар.⁵³ Иқтидо қилувчиларни ҳам «**Омиин**» дейишга буюриб, айтар эдилар:

«Агар имом *«Ғойрил мағзуби алайҳим валаз-золлийн»* деса «**Омиин**» денглар...».⁵⁴

Ушбу сурани улуғлаб, айтган эдилар:

«لا صَلَاةَ لِمَنْ لَا يَقْرَأُ فِيهَا بِفَاتِحَةِ الْكِتَابِ»

«**Фотиҳатул-китоб**» (Фотиҳа сураси)ни ўқимаган одамнинг намози **намоз эмас**».⁵⁵

⁵³ Бухорий «Жузъул-кироа»да, Абу Довуд ривоятлари

⁵⁴ Бухорий, Муслим, Насоий ривоятлари

⁵⁵ Бухорий, Муслим, Абу Авона, Байҳақий ривоятлари

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам «**Фотиҳа**»дан кейин бошқа бир сура ўқир эдилар.

КАВСАР СУРАСИ

Мазмуни: «(Эй Муҳаммад,) дарҳақиқат, Биз Сизга Кавсарни бердик. Бас, Роббингиз учун намоз ўқинг ва қурбонлик қилинг! Албатта, сизни ёмон кўриб, айбловчи (барча яхшиликлардан) маҳрумдир».

(Кавсар - жаннатдаги бир ажиб дарё ёки ҳовузнинг номи).

ИХЛОС СУРАСИ

Мазмуни: «(Эй Муҳаммад,) айтинг: У - Аллоҳ ягонадир. Аллоҳ сомадир. (Ҳожатларни ва рағбатларни қондирувчидир). У туғмаган ва туғилмаган. Ва Унга ҳеч ким тенг бўлмаган. (Аллоҳ таолога бирор зот на зотида, на сифатида ва на амалида тенг бўлган эмас, бўлолмади ҳам)».

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қироат қилиб бўлгач бир оз сукут қилар⁵⁶, сўнг «Такбири таҳрима» да қилганларидек қўлларини кўтариб*, такбир:

«Аллоҳу акбар»

айтиб, рукуъга борар эдилар.⁵⁷

Рукуъда :

«سُبْحَانَ رَبِّيَ الْعَظِيمِ»

«Субҳана роббиял азиим»

«Улуғ Роббимни (айбу нуқсонлардан)
поклайман!»

деб уч марта айтар, баъзида бундан кўпроқ ҳам такрорлар эдилар.⁵⁸

Ёки:

«سُبُّوحٌ قُدُّوسٌ رَبُّ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ»

«Суббухун қуддусун роббул мала'икати варрух»

«(Аллоҳ) ҳар қандай айбу нуқсондан Пок ва муқаддас Зотдир. Малоикалар ҳамда Рух-Жаброилнинг Парвардигоридир».⁵⁹

⁵⁶ Абу Довуд, Ҳоким ривоятлари

⁵⁷ Бухорий, Муслим ривоятлари.

* Ушбу қўл кўтаришлари у зот соллаллоҳу алайҳи васаллам тарафларидан мутавотирдир. Рукуъдан турган пайтдагиси ҳам шундай. Бу уч имомнинг ва бошқа кўплаб фақиҳ ва муҳаддис уламоларнинг мазҳабларидир. Айрим ханафий уламолар, жумладан, Исом ибн Юсуф, Абу Исмаил ал-Балхий (Имом Абу Юсуф роҳимахуллоҳнинг шогирдлари) ҳам шуни ихтиёр этганлар. (Бухорий, Муслим ривоятлари).

⁵⁸ Аҳмад, Абу Довуд, Ибн Можа, Дорақутний, Таҳовий, Баззор

⁵⁹ Аҳмад, Абу Довуд, Дорақутний, Табароний, Байҳақий

Эслатма:

Рукуъда қуйидаги суратларда кўрсатилганидек туриш мумкин эмас!

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам рукуъда кафтларини тиззаларига қўяр ва бошқаларни ҳам шунга буюрар эдилар. Қўлларини тиззаларига [худди чангаллагандек] жойлаштирар эдилар.⁶⁰

Бармоқлари орасини очар эдилар.⁶¹ Тирсақларини икки ёнларидан узоклаштириб турар эдилар.⁶² Рукуъ қилсалар, орқаларини бир текис ва баробар қилар эдилар. Ҳатто, орқаларига сув қуйилса эди, оқиб кетмасдан турган бўларди.⁶³ Бошларини қуйи солмас ва кўтариб ҳам юбормас, балки ўртача ҳолда тутар эдилар.⁶⁴ Ва :

«Эй мусулмонлар жамоати, рукуъ ва саждада белини тўғриламайдиган одамнинг намози намоз эмас» дедилар.⁶⁵

Сўнг:

«سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ»

«Самиъаллоҳу лиман ҳамидах»

(Аллоҳ Ўзига ҳамд айтувчини ижобат қилди) деб, рукуъдан кўтарилар эдилар.⁶⁶ Сўнг қад ростлаган ҳолларида:

«رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ»

«Роббана [ва] лакал ҳамд»

(Эй Парвардигоримиз, Сенга ҳамду-сано бўлсин) дер эдилар.⁶⁷

⁶⁰ Бухорий, Абу Довуд, Муслим ривоятлари

⁶¹ Ҳоким ривояти, саҳиҳ

⁶² Термизий, Ибн Хузайма ривоятлари

⁶³ Табароний, Ибн Можа ривоятлари

⁶⁴ Абу Довуд, Бухорий, Муслим, Абу Авона ривоятлари

⁶⁵ Ибн Абу Шайба, Аҳмад, Ибн Можа ривоятлари

⁶⁶ Бухорий, Муслим ривоятлари

⁶⁷ Бухорий, Аҳмад ривоятлари

Ёки намоз ўқиётган киши:

«رَبَّنَا وَلَكَ الْحَمْدُ حَمْدًا كَثِيرًا طَيِّبًا مُبَارَكًا فِيهِ»

«Роббана [ва] лакал ҳамд, ҳамдан касирон тоййибан мубарокан фий-х»

«Эй Парвардигоримиз! Сенга кўп, пок-риёсиз, муборак-хайрлилиги мўл ҳамд (лар) бўлсин» дейди.⁶⁸

Шундан сўнг Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам такбир; «Аллоҳу акбар» айтиб, саждага борар эдилар.⁶⁹ Намоз ўқиётган киши саждага бораётганда аввал кўлларини эмас балки тиззаларини кўяди. *

Кафтларига суянар (ва уларни очар),⁷⁰ бармоқларини йиғар⁷¹ ва уларни қибла тарафга қаратар эдилар.⁷² Кафтларини елкалари баробарига⁷³, баъзан қулоқлари баробарига қўяр эдилар.⁷⁴ Тиззаларини ва оёқ учларини ерга теккизар эдилар⁷⁵, оёқ учларини қиблага қаратар эдилар⁷⁶, товонларини бир текис қилар⁷⁷ ва оёқларини тик тутар эдилар.⁷⁸

Ушбу етти аъзо устига – икки кафт, икки тизза, икки оёқ учлари, пешона билан бурунга сажда қилар ва айтган эдилар:

«Билакларингни [йиртқич хайвонлар каби] тўшам, кафтларингга суян ва билакларингдан узоқлаш. Агар шундай қилсанг, ҳар бир аъзонинг сен билан бирга сажда қилади.»⁷⁹

⁶⁸ Бухорий ривояти

⁶⁹ Бухорий, Муслим ривоятлари

⁷⁰ Абу Довуд, Ҳоким ривоятлари

⁷¹ Ибн Хузайма, Байҳақий, Ҳоким ривоятлари

⁷² Байҳақий ривояти

⁷³ Абу Довуд, Термизий ривоятлари

⁷⁴ Абу Довуд, Насоий ривоятлар

⁷⁵ Байҳақий ривояти

⁷⁶ Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

⁷⁷ Таҳовий, Ибн Хузайма ривоятлари

⁷⁸ Байҳақий ривояти

⁷⁹ Ибн Хузайма, Мақдисий, Ҳоким ривоятлари

* Ислом Нури таҳририяти ўларок айтамыз, биз шу ўринда тизза билан тушишни айтган уламолар сўзини олганмиз. Бунинг тафсилотини билиш учун шайх Усайминнинг “**Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўқиган намознинг сифати**” ҳақидаги китобига мурожаат қилинг. (Китоблар /27-китоб)

Саждада:

«سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى»

«Субҳана роббиял аъла»

«Энг олий Зот бўлмиш Парвардигорим (барча айбу нуқсондан) покдир» деб уч марта айтар, баъзида бундан кўпроқ ҳам (тоқ ҳолда) такрорлар эдилар.⁸⁰ Ёки:

«سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ»

«Субҳанака Аллоҳумма ва бйҳамдика ла' илаҳа илла ант»

«Эй Аллоҳ! Сенга ҳамд айтиш билан Сени (ҳар қандай айбу-нуқсондан) поклайман, Сендан бошқа илоҳ йўқдир!»⁸¹

Рукуъ ва саждада Қуръон ўқишдан қайтарар эдилар.⁸²

Ва айтган эдилар :

«Банданинг Роббига энг яқин бўлган ҳолати саждада бўлган ҳолатидир. Бас, саждада дуони кўпайтиринглар!»⁸³

Сўнг такбир:

«Аллоҳу акбар»

айтиб, бошларини саждадан кўтарар эдилар.⁸⁴

Сўнг чап оёқларини тўшаб, устига ўтирар эдилар.⁸⁵

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам икки сажда ўртасида хотиржам ўтирар, ҳатто ҳар бир суяк ўз ўрнига қайтар эди.⁸⁶

Икки сажда ўртасида:

«رَبِّ اغْفِرْ لِي، رَبِّ اغْفِرْ لِي»

«Роббиғфирлий, Роббиғфирлий»

⁸⁰ Аҳмад, Абу Довуд, Ибн Можа, Дорақутний, Таховий, Баззор, Табароний ривоятлари

⁸¹ Муслим, Абу Авона, Насоий, Ибн Назр ривояти

⁸² Муслим ва Абу Авона ривоятлари

⁸³ Муслим, Абу Авона, Байҳақий ривоятлари

⁸⁴ Бухорий, Муслим ривоятлари

⁸⁵ Бухорий, Муслим, Абу Довуд, Абу Авона ривоятлари

⁸⁶ Абу Довуд, Байҳақий ривоятлари

«Парвардигоро, мени мағфират қилгин. Парвардигоро, мени мағфират қилгин» дер,

Ёки:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي، وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَاجْبُرْنِي، وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي، وَارْفَعْنِي»

«Аллоҳумма-ғфирлий, вархамний, ваҳдиний, важбурний, ва'афиний, варзукний, варфа'ъний»

«Парвардигоро, мени мағфират қилгин. Менга раҳм этгин. Мени ҳидоят қилгин, ўнглагин ва офият (соғлик) ато этгин. Менга ризқ бергин ва мени юксалтиргин». ⁸⁷ Буларни тунги намозларида айтар эдилар.

Сўнг такбир: **«Аллоҳу акбар»** айтар ва иккинчи саждага борар эдилар. Ушбу саждаларини ҳам худди биринчи саждаларидек қилар,

«Субҳана роббиял аъла» (деб уч марта айтар), сўнг такбир:

«Аллоҳу акбар»

айтиб бошларини кўтарар эдилар. ⁸⁸

Сўнг чап оёқлари устига ўтирар, хатто ҳар бир суяк-аъзо ўз ўрнига қайтар эди. ⁸⁹ Сўнг икки қўлларига суяниб, иккинчи рақъатга туриб кетар эдилар. ⁹⁰

Намозлари ичида туриб кетаётганда хамир қоргандек икки қўлларига суянар эдилар. ⁹¹

Ушбу хусусдаги: *«Камон ўқидек туриб кетар, қўлларига суянмас эдилар»* ҳадиси мавзуъ (тўқима)-дир ва шу маънодаги бошқа сўзлар ҳам саҳиҳ бўлмаган заиф сўзлар. ⁹²

⁸⁷ Абу Довуд, Термизий ва Ибн Можа ривояти

⁸⁸ Бухорий, Муслим ривоятлари

⁸⁹ Бухорий, Абу Довуд ривоятлари

⁹⁰ Бухорий, Шофеъий ривоятлари

⁹¹ Абу Исҳоқ, Байхақий ривоятлари

⁹² Албоний

Иккинчи ракъатга турсалар, «Алҳамду лиллаҳ...» билан бошлар ва сукут қилиб турмасдилар.⁹³ Иккинчи ракъатда ҳам худди биринчи ракъатда қилганларидек қилар, бироқ буни аввалгидан кўра қисқароқ қилар ва истифтоҳ (кириш дуоси) ни ўқимас эдилар.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам иккинчи ракъатдан сўнг ташаххудга ўтирар эдилар. Бомдодга ўхшаган икки ракъатли намозда худди икки сажда ўртасида ўтирганларидек «чап оёқларини тўшаб, устига ўтирар эдилар».⁹⁴

Ташаххудда ўтирсалар ўнг қўлларини ўнг сонлари устига, чап қўлларини чап сонлари устига қўяр,⁹⁵ ўнг кафтларини йиғиб, кўрсаткич бармоқ билан қиблага ишора қилар ва кўзларини ундан узмас эдилар.⁹⁶ Бармоқни кўтарганда дуо билан ҳаракатлантирар эдилар.⁹⁷

«У (яъни саббоба) шайтонга темирдан ҳам қаттиқдир» деган эдилар.⁹⁸

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ҳар икки ташаххудда шундай қилар эдилар.⁹⁹

Сўнг "Аттаҳийят" дуосини ўқир эдилар:

«التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ، وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيِّبَاتُ، السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ، السَّلَامُ عَلَيْنَا، وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ»

⁹³ Муслим, Абу Авона ривоятлари

⁹⁴ Насоий ривояти

⁹⁵ Муслим, Абу Авона ривоятлари

⁹⁶ Муслим, Абу Авона, Ибн Хузайма ривоятлари

⁹⁷ Абу Довуд, Насоий, Ибн Жоруд, Ибн Хузайма, Ибн Ҳиббон ривоятлари

⁹⁸ Аҳмад, Баззор, Абу Жаъфар, Бухтурий, Абдулғаний ал-Мақдисий, Руёний, Байхақий ривоятлари

⁹⁹ Насоий, Байхақий ривоятлари

Мазмуни: «Салом-таъзимлар, дуолар ва (ҳамду санода ишлатиладиган) тоййиб-покиза сўзу-амаллар Аллоҳ учундир. Эй Набий! Сизга Аллоҳнинг саломи, раҳмати ва баракотлари бўлсин. Бизга ҳамда Аллоҳнинг солиҳ бандаларига салом бўлсин. Гувоҳлик бераманки, Аллоҳдан ўзга илоҳ йўқ ва яна гувоҳлик бераман Муҳаммад Унинг кули ҳамда расулидир».

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам биринчи ташаҳхудда ва бошқасида ўзларига саловот айтар эдилар. Буни умматга ҳам машруъ қилиб, уларни саловот айтишга буюрдилар ва уларга ўргатдилар:

«اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ
وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ بَجِيدٌ، اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ،
كَمَا بَارَكْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ بَجِيدٌ.»

Мазмуни: «Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оила аҳли-умматига раҳмат-мағфират ёғдирганинг каби Муҳаммадга ва унинг оила аҳли-умматига ҳам раҳмат-мағфират ёғдиргин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан. Эй Аллоҳ! Иброҳимга ва унинг оила аҳли-умматига баракот-хайр ато этганингдек Муҳаммадга ва унинг оила аҳли-умматига ҳам баракот-хайр ато этгин. Албатта Сен мақтовли ва улуғ Зотсан».¹⁰⁰

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам салом беришдан олдин:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ عَذَابِ جَهَنَّمَ، وَمِنْ فِتْنَةِ
الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ»

Мазмуни: «Парвардигоро! Мен Сендан жаҳаннам азобидан, қабр азобидан, тириклик ва ўлим фитнасидан ҳамда масиҳи Дажжол фитнасининг ёмонлигидан паноҳ беришингни сўрайман» десин, [сўнг истаган нарсасини сўраб дуо қилсин.]»¹⁰¹ деб айтдилар.

¹⁰⁰ Бухорий ва Муслим ривояти

¹⁰¹ Муслим, Абу Авона, Насоий ривоятлари

Кейин Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ўнг томонларига:

«Ассаламу алайкум ва роҳматуллоҳ»

деб салом берар, ҳатто ўнг юзларининг оқлиги (орқадагиларга) кўринар, чап томонларига:

«Ассалому алайкум ва роҳматуллоҳ»

деб салом берар, ҳатто чап юзларининг оқлиги (орқадагиларга) кўринар эди.¹⁰² Баъзан ўнгга берилган биринчи саломга **«ва барокатуҳ»** деб қўшиб қўярдилар.¹⁰³

Сўнг (шом ё хуфтон каби 3-4 ракатли намозларда) такбир айтиб, ўринларидан турардилар, учинчи ва тўртинчи рақъатларни ўқирдилар, уларни аввалги икки рақъатдан енгилроқ ўқирдилар ва уларда фақат **“Фотиҳа”** сурасини ўқирдилар.

Охирги ташаҳхудда Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам биринчи ташаҳхудда буюрган нарсага буюрар, ўзлари ҳам аввалгисида қилганларидек қилар эдилар, фақат ушбу ташаҳхудда **«таваррук»** қилган ҳолатда ўтирар эдилар.¹⁰⁴ Чап ёнлари (сондан юқориси)ни ерга қўяр ва икки оёқларини бир тарафдан чиқарар эдилар.¹⁰⁵

Баъзан чап оёқни сон ва болдирлари остига қўяр¹⁰⁶, ўнг оёқни тиклар¹⁰⁷, гоҳида эса ётқизар эдилар.¹⁰⁸ Чап қўллари билан тиззаларини тутиб, унинг устига оғирликларини ташлар эдилар.¹⁰⁹

Мана шу таваррукнинг уч сифатидир.

¹⁰² Абу Довуд, Насоий, Термизий ривоятлари

¹⁰³ Абу Довуд, Ибн Хузайма ривоятлари

¹⁰⁴ Бухорий ривояти

¹⁰⁵ Абу Довуд, Байхакий ривоятлари

¹⁰⁶ Муслим, Абу Авона ривоятлари

¹⁰⁷ Бухорий ривояти

¹⁰⁸ Муслим, Абу Авона ривоятлари

¹⁰⁹ Муслим, Абу Авона ривоятлари

НАМОЗДАН КЕЙИНГИ ЗИКРЛАР

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозларидан бурилсалар, уч марта истиғфор «**أَسْتَغْفِرُ اللَّهَ**» «**Астағфируллоҳ**» «Эй Аллоҳ Мағфират қил», деб айтардилар ва:

«اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ ، وَمِنْكَ السَّلَامُ ، تَبَارَكْتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ»

Мазмуни: «Эй Аллоҳ! Сен Саломдирсан (яъни, бандаларингни ҳалоқат ўринларидан сақлагувчи-саломат этгувчи Зотдирсан). Саломатлик Сен тарафингдандир. Эй улуғлик ва икром соҳиби, Сен пок ва муқаддасдирсан» дердилар.¹¹⁰ Ва:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ، اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِي لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجَدِّ مِنْكَ الْجَدُّ»

Мазмуни: «Аллоҳдан ўзга ибодатга сазовор зот йўқ! У ёлғиз ҳам шериксиз Зотдир! Мулк ҳам, ҳамд ҳам Уникидир! У барча нарсага қодир. Эй Аллоҳ, Сен берган нарсани тўсувчи, Сен тўсган нарсани берувчи йўқ. Улуғлик-бойлик эгасига бойлиги-улуғлиги Сендан (қочиб қутулишига) фойда бермас» дер эдилар.¹¹¹

Сўнгра хар бир намоздан кейин :

33 марта тасбиҳ,
«СУБХАНАЛЛОҲ»
(Аллоҳ барча айбу нуқсондан покдир)

33 марта таҳмид,
«АЛҲАМДУЛИЛЛАҲ»
(Аллоҳга барча ҳамду сано бўлсин)

33 марта такбир,
«АЛЛОҲУ АКБАР»
(Аллоҳ буюкроқдир)

¹¹⁰ Саҳиҳ Муслим (591) Савбон розияллоху анхудан ривоят қилинган

¹¹¹ Бухорий (844), Муслим (593) Муғййра ибн Шўба розияллоху анхудан ривоят қилинган.

Имом Муслим Абу Хурайра розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Ким ҳар намоздан кейин Аллоҳ таолога ўттиз уч марта тасбиҳ, ўттиз уч марта ҳамд, ўттиз уч марта такбир айтса, бу ҳаммаси тўқсон тўққизта бўлгач, юзинчиси қилиб: “*Ла илаҳа иллаллоху ваҳдаҳу ла шарика лаҳ лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду ва ҳува ала қулли шайъин қодийр*” деса гуноҳлари, гарчи денгиз кўпикларича бўлса ҳам, кечирилади»¹¹², деганлар.

«Сунан»да Абу Зар розияллоху анхудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам дедилар:

«Ким бомдод намозидан кейин оёқларини буккан ҳолда (яъни ташаҳхудда ўтирган ҳолидан ўзгармай туриб), (ҳали бирон оғиз) гапирмай туриб: «*Ла илаҳа иллаллоху ваҳдаҳу ла шарика лаҳ, лаҳул мулку ва лаҳул ҳамду (يُحْيِي) юҳйий (وَيَمِيتُ) ва юмийту ва ҳува ала қулли шайъин қодийр*»,

Мазмуни: “Аллоҳдан ўзга ибодатга сазовор зот йўқ! У ёлғиз ҳам шериксиз Зот-дир! Мулк ҳам, ҳамд ҳам Униқидир! Ўлдиради, тирилтиради ва У барча нарсага қодир”

деб ўн марта айтса, унга ўнта савоб ёзилади, ўнта гуноҳи ўчирилади ва ўнта даража юксалтирилади, шу куни кун бўйи ҳар қандай нохушлиқдан сақланган ва шайтондан ҳимояланган ҳолда бўлади, Аллоҳга ширк келтиришдан бошқа бирон гуноҳ унга етиши (яъни амалини зое қилиши) мумкин эмас»¹¹³.

Сўнг «Оятул-курсий»ни, «*Қул ҳуваллоху аҳад*», «*Қул аъувзу бироббил-фалақ*» ва «*Қул аъувзу бироббин-нас*»ни ўқийди. Чунки, Абу Умома розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Ким ҳар намоздан кейин «оятул-курсий»ни ўқиса, уни жаннатга киришдан фақат ўлим тўсиб туради», деганлар.¹¹⁴ Бошқа бир ҳадисда эса: «У иккинчи намозга қадар Аллоҳнинг ҳимоясида бўлади», дейилган.¹¹⁵

¹¹² Саҳиҳ Муслим: 597

¹¹³ Имом Термизий (3474): «ҳасан, саҳиҳ ҳадис» деган

¹¹⁴ Насоий «Ал-кубро»да (9928) ва Табароний «Ал-кабир»да (8/114, №7532) ривоят қилганлар

¹¹⁵ Табароний «Ал-кабир»да (3/83, №2733) Ҳасан ибн Алий розияллоху анхудан ривоят қилган

ОЯТАЛ КУРСИ

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ
وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ
وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا
يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾

Мазмуни: «Аллоҳ — Ундан ўзга илоҳ йўқдир. (У ҳамиша) тирик ва абадий турувчидир. Уни на мудроқ тутар ва на уйқу. Осмонлар ва Ердаги (барча) нарсалар Униқидир. Унинг ҳузурида ҳеч ким (ҳеч кимни) Унинг рухсатисиз шафоат қилмас. (У) улар (одамлар)дан олдинги (бўлган) ва кейинги (бўладиган) нарсани билур. (Одамлар) Унинг илмидан фақат (У) истаганча ўзлаштирурлар. Унинг Курсийси осмонлар ва Ердан (ҳам) кенгдир. У иккисининг ҳифзи (тутиб туриши) Уни толиқтирмас. У олий ва буюқдир».

Ушбу таҳлил, тасбеҳ, таҳмид ва такбирларни санашда бармоқларидан фойдаланади. Чунки, бармоқлар қиёмат куни ўзи билан қилинган амаллардан масъул ва улар ҳақида сўзловчи бўлади. Ушбу зикрларни санаш учун тасбеҳдан (яъни, санок учун ишлатиладиган мунчоқ шодасидан) фойдаланиш ҳам мумкин, бироқ тасбеҳнинг ўзида бирон фазилат бор деб эътиқод қилмаслик лозим. Уни баъзи уламолар макруҳ дейишган. Тасбеҳнинг ўзи учун бирон фазилат бор деб эътиқод қилса, уни тутиш бидъат бўлади. Бидъат бўлишидан ташқари, риё ва ўзини кўрсатиш ҳам бўлади.

ДУО

Ушбу зикрлардан сўнг киши махфий равишда, ўзи истаганича дуо қилади. Чунки, ушбу ибодат ва мазкур улуғ зикрлар ортидан қилинган дуо ижобат қилинишга лойиқдир. Нафл намоздан кейин кўлини кўтариб дуо қилиш мумкин. Дуони овозини кўтариб қилмайди, чунки махфий овозда дуо қилиш ихлос ва хушуъга яқин, риёдан узоқ бўлишга сабаб бўлади.

Айрим диёрларда жамоат намозидан кейин қилинадиган кўл кўтариб, баланд овозда жўр бўлиб, дуо қилишлар ёки имом дуо қилиб, маъмумлар кўл кўтариб «омийн» деб туриши бидъат амал бўлиб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан на бомдодда, на асрда ва на бошқа намозлардан кейин мана шу

кўринишда дуо қилганлари нақл қилинмаган, ундай қилишни дин имомларидан биронталари ҳам мустаҳаб санамаганлар.

Шайхулислом Ибн Таймия раҳимахуллоҳ айтади: «Бундай қилишни Имом Шофеъийдан нақл қилганлар у кишининг ҳақларида хато қилганлар».¹¹⁶ Бунда ҳам, бошқа ишларда ҳам фақат Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва салламдан келган нарсаларга чекланиш вожибдир. Чунки, Аллоҳ таоло айтади:

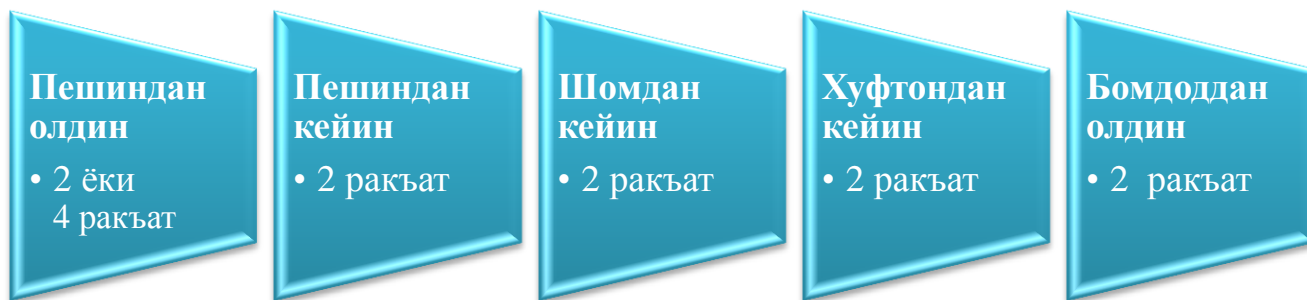
«Пайғамбар сизларга нимани келтирган бўлса, уни олинглар, у зот сизларни қайтарган нарсдан қайтинглар».¹¹⁷

«(Эй мўминлар), сизлар учун — Аллоҳ ва охират кунидан умидвор бўлган ҳамда Аллоҳни кўп ёд қилган кишилар учун Аллоҳнинг пайғамбари (иймон-эътиқоди ва хулқи атвори)да гўзал ибрат бордир».¹¹⁸

ФАРЗ НАМОЗЛАРИГА ҚЎШИБ ЎҚИЛУВЧИ СУННАТЛАР

Мусулмон биродар! Билингики, суннати ротибалар (яъни, фарз намозлардан олдин ёки кейин ўқилувчи суннат намозлар) суннати муаккада саналади ва уларни тарк қилиш макрухдир. Чунки, уларни давомий тарк қилиши унинг дини сустлигига ва динига бепарволигига далолат қилади.

Суннати ротибалар ҳаммаси бўлиб ўн (ёки ўн икки) ракъат бўлиб, улар қуйидагилар:

Ушбу суннати ротибаларнинг мазкур тафсилотига далил куйидаги ҳадислар:

Ибн Умар розияллоҳу анҳумо айтадилар: «*Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ўн ракъат (нафл намози)ни ёдда сақлаб қолганман: пешиндан аввал икки ракъат, пешиндан кейин икки ракъат, шомдан кейин уйларида икки ракъат,*

¹¹⁶ Мажмуъул-фатава: 22/512

¹¹⁷ Ҳашр сураси: 7

¹¹⁸ Аҳзоб сураси: 21

*хуфтондан кейин ҳам икки рақъат уйларида ва бомдоддан аввал икки рақъат. Бу Пайгамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам олдиларига ҳеч кирилмайдиган пайт бўлган. Ҳафса менга айтиб бердики, у зот соллаллоҳу алайҳи ва саллам муаззин азон айтгач ва тонг отгач, икки рақъат ўқир эканлар».*¹¹⁹

«Саҳиҳ Муслим»да Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам пешиндан аввал менинг уйимда тўрт рақъат ўқирдилар, кейин чиқиб, одамларга имом бўлиб намоз ўқирдилар, кейин уйимга қайтиб, икки рақъат ўқирдилар».¹²⁰

Ушбу ҳадислардан суннати ротибаларни уйда ўқиш масжидда ўқигандан афзал экани маълум бўлади. Зеро, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Уйларингизда ҳам намоз ўқинглар ва уларни қабристон қилиб олманглар!», деганлар.¹²¹

Мусулмон биродар! Ушбу суннати ротибаларни муҳофаза қилинг, чунки ушбу суннати ротибаларни адо этиш билан фарз намозларида йўл қўйилган камчилик ва нуқсонларни ямаш-тузатиш ҳосил бўлади. Инсон камчилик ва нуқсондан холи эмас, у доим ўз нуқсонини тўлдирадиган нарсага муҳтож. Шундай экан, бу суннати ротибаларга бепарво бўлманг. Буларни сиз Парвардигорингиз ҳузурига борганингизда зиёда хайр-яхшиликлар қаторида топасиз.

ВИТР НАМОЗИ

Витр - энг кучли нафл намозлардан бўлиб, ҳатто баъзи уламолар уни вожиб ҳам деганлар. Мусулмонлар витрнинг машруълигига иттифоқ қилганлар, уни тарк қилиш яхши эмас.

Витрнинг вақти хуфтон намозидан сўнг бошланиб, то тонг пайтигача давом этади.

Агар уни 3 рақъат қилиб ўқимоқчи бўлсангиз бунинг икки кўриниши бор:

1 - Аввал икки рақъат ўқийсиз, саломдан кейин туриб бир рақъатга ният қиласиз, рукуъдан аввал ёки кейин қунут дуосини ўқийсиз, ташаҳхуд ва салаотларни ўқигандан кейин салом берасиз. Яъни уч рақъатни иккига бўлиб икки ташаҳхуд, икки салом билан ўқийсиз. (2+1=3)

¹¹⁹ Бухорий (1180), Муслим (729) ривоятлари

¹²⁰ Саҳиҳ Муслим: (730), Бухорий (1182) мухтасар шаклда ривоят қилган

¹²¹ Бухорий (432), Муслим (777) Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилган

2 - Уч ракъатга (дилингизда) ният қиласиз, иккинчи ракъатнинг саждаларидан кейин ташаҳхудга ўтирмасдан қиёмга туриб кетасиз, учинчи ракъатни рукуъсидан кейин (гоҳида рукуъдан аввал) кунут дуосини ўқийсиз. Икки саждадан кейин қаъдада ташаҳхуд, салавотлар ва дуони ўқигандан кейин салом берасиз. Яъни бир ташаҳхуд ва бир салом билан уч ракъатни ўқийсиз. Аммо 3 ракъатли витрни шом намозига ўхшатиб, 2 ташаҳхуд билан ўқишингиз суннатга хилоф, балки Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бундай қилишдан қайтарганлар.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилади, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар: **"Витрни шомга ўхшатиб 3 ракъат ўқиманглар..."**.¹²²

Витрнинг энг ози бу ҳақда келган ҳадисларга кўра ва ўн нафар саҳобалардан собит бўлганига кўра, бир ракъатдир. Лекин, ундан олдин жуфт ракъат ўтган бўлиши афзал ва яхшироқдир. Витрнинг энг кўпи 11 ракъат ёки 13 ракъат бўлиб, 2 ракъат – 2 ракъатдан ўқийди, сўнг охирида 1 ракъат билан витр қилади.

Витрда кунут дуоси ўқиш, яъни (охирги) рукуъдан кейин кўл кўтариб:

«اللَّهُمَّ اهْدِنِي فِيمَنْ هَدَيْتَ وَعَافِنِي فِيمَنْ عَافَيْتَ وَتَوَلَّنِي فِيمَنْ تَوَلَّيْتَ
وَبَارِكْ لِي فِي مَا أُعْطَيْتَ وَقِنِي شَرَّ مَا قَضَيْتَ إِنَّكَ تَقْضِي وَلَا يُقْضَى عَلَيْكَ وَإِنَّهُ
لَا يَنْدُلُ مَنْ وَالَيْتَ وَلَا يَعِزُّ مَنْ عَادَيْتَ تَبَارَكْتَ رَبَّنَا وَتَعَالَيْتَ»

Мазмуни: «Эй Аллоҳ! Мени ҳидоят этган кишиларинг қатори ҳидоят этгин. Офият (соғлик, тўғрилиқ) ато этганларинг қаторида офият бергин. Яқин тутганларинг қаторида мени ҳам Ўзингга яқин этгин. Ато қилган нарсаларингни мен учун баракотли этгин. Қазо-ҳукм этган нарсаларинг ёмонлигидан мени асрагин. Албатта, Сен ҳукм этасан. Сенга (қарши) ҳукм этилмас. Сен дўст тутган киши хор бўлмас ва Сен душман тутган киши азиз бўлмас. Парвардигоро! Сен баракотли-буюк ва олий Зотдирсан» дейиш мустаҳабдир.¹²³

ЖАМОАТ НАМОЗИНИНГ ФАРЗЛИГИ ВА УНИНГ ФАЗИЛАТИ

Жамоат намозининг фойдаларидан ажрни кўпайтириш, мусулмон киши мусулмон биродарларининг солиҳ амаллар қилаётганларини кўриб, улардан ўрнак олиши, жоҳилга таълим бериш ҳосил бўлади.

¹²² Фатҳул Борий 4/301 га қаралсин

¹²³ Абу Довуд (1425), Термизий (464), Насоий (1745), Ибн Можа (1178) Ҳасан ибн Али (р/а)дан ривоят қилганлар

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Жамоат намози ёлғиз кишининг намозидан йигирма етти даража ортиқдир», деганлар.¹²⁴ Бир ривоятда: **«йигирма беш даража ортиқ»,** деганлар.¹²⁵

Жамоат намози эркакларга муқимликда ҳам, сафарда ҳам, омонлик ҳолатда ҳам, хавф-хатар ҳолатида ҳам фарзи айнди. Бунга Китобу Суннат, мусулмонларнинг асрлар оша қилиб келаётган амали далилдир.

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳу ривоят қилган ҳадисда айтилишича, кўзи ожиз бир одам: *«Ё Расулаллоҳ, мени масжидга етаклаб келадиган одамим йўқ»* деб, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан уйда намоз ўқишга рухсат сўради. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам унга рухсат бердилар. Эндигина бурилиб кетаётган эди, ул зот уни чақирдилар ва: **«Намозга айтиладиган азонни эшитасизми?»**, деб сўрадилар. *«Ҳа»*, деб жавоб берди. **«Ундай бўлса ижобат қилинг** (яъни, жамоатга келинг)», дедилар.¹²⁶ Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам у одамдаги қийинчиликни билганлари ҳолда азонга ижобат қилишга ва жамоатга ҳозир бўлишга буюрдилар. Бу эса жамоат намозининг фарзлигига далолат қилади. Имом Аҳмад ва бошқалар ривоят қилган ҳадисда айтилади:

«Аллоҳнинг нидо қилувчиси «Нажотга келинглари» деб намозга чақираётганини эшитиб туриб, унга ижобат қилмаслик жафо устига жафо, куфр ва мунофиқликдир».¹²⁷

САФЛАРНИ ТЕКИСЛАШНИНГ ВОЖИБЛИГИ

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Абу Масъуд розияллоҳу анҳу шундай дейди: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам намозга турганимизда елкаларимизни текислаб:

«Баробар туринглари, нотекис турманглари, қалбларингиз номувофиқ бўлиб қолмасин. Ораларингиздаги ақл заковатли кишилар менга яқин турсин, сўнгра (ақлда) уларга яқинроқлари, сўнгра уларга яқинроқлари (турсин)» дер эдилар.

¹²⁴ Бухорий (645), Муслим (650) Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилганлар

¹²⁵ Бухорий (646) Абу Саид розияллоҳу анҳудан, Бухорий (647) ва Муслим (649) Абу Ҳурайра р/анҳудан ривоят қилганлар

¹²⁶ Имом Муслим (653) ривояти

¹²⁷ Аҳмад (3/439, №15627), Табароний «Ал-кабир»да (20/183, №394) Муоз ибн Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилганлар

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى
اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ أَقِيمُوا صُفُوفَكُمْ فَإِنِّي أَرَاكُمْ مِنْ
وَرَاءِ ظَهْرِي وَكَانَ أَحَدُنَا يُلْزِقُ مَنْكِبَهُ بِمَنْكِبِ صَاحِبِهِ
وَقَدَمَهُ بِقَدَمِهِ

Имом Бухорий Анас розияллоху анхудан ривоят қилган ҳадисда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Сафларингизни тўғриланглар, мен сизларни орқамдан ҳам кўриб тураман», дедилар.

Анас розияллоху анху айтади: *Биз (сафга турганимизда) елкамизни ёнимиздаги биродаримизнинг елкасига, оёғимизни оёғига ёпиштириб турар эдик.*

Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам сафлар тўғри бўлишига қаттиқ аҳамият берардилар, ҳатто саҳобаларнинг елкаларидан ушлаб, сафларини худди найзани бир текис қилиб тергандай текислардилар. Умар розияллоху анху халифалик даврида ҳар бир сафга сафни тўғрилайдиган бир одам тайинлаб қўйган эди. Сафлар тўғриланди, дейилганидан кейингина намозни бошлар эди. Бугунги кунга келиб бизнинг диёрларда одамлар бу суннатни унутишди, сафларни текис ва жипс қилинишига эътибор бериш йўқолди, балки мусулмонлар орасидаги баъзи ихтилофларнинг сабаби ҳам ушбу суннатни тарк қилганимиздир.

Шу ўринда айтиб ўтишимиз керакки, баъзи намозхонлар сафни боғлайман деб сафда оёқлари орасини кенг очиб туради, бунинг сабаби эса ёнидаги намозхон икки оёғини бири-бирига жипслагудек туриб оладида ёнидаги бўшлиқни тўлдириш ўрнига ҳамсоясидан узоқроқ туришга интилади. Бу албатта билмасликдан.

Сафда турилганда оёқлар елка кенглигида қўйилади ҳамда елка ва оёқни ёнидаги кишининг елка ва оёғига теккизиб турилади, ана шунда Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва саллам суннатлари рўёбга чиқади.

Аллоҳ таоло оламдаги барча мусулмонларнинг қалбларини ва сафларини тўғриласин ва бирлаштирсин.

АЁЛЛАРНИНГ МАСЖИДГА КЕЛИШЛАРИ ҲУКМИ

Динимиз комил, дунё ва охиратимиз манфаатларини ўз ичига олган диндир. У барча мусулмонларга, эркакларга ҳам, аёлларга ҳам яхшиликлар олиб келган.

Аллоҳ таоло айтади:

«Эркакми ё аёлми — кимда-ким мўмин бўлган ҳолида бирон яхши амал қилса, бас, Биз унга покиза ҳаёт ато этурмиз ва уларни ўзлари қилиб ўтган амалларидан чиройлироқ ажр-савоблар билан мукофотлаймиз».¹²⁸

Динимиз аёл кишига алоҳида эътибор қаратган, дин йўлини маҳкам тутган ва диннинг фазилатлари билан безанган аёлга ҳурмат-эҳтиром кўрсатгандир.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Аллоҳнинг аёл бандаларини Аллоҳнинг масжидларидан тўсманглар. Лекин хушбўйланмаган ҳолда чиқсинлар», деганлар.¹²⁹

Аёл киши шарму ҳаёлик бўлиш, ўраниб юриш, зийнат ва хушбўйланишни тарк қилиш, эркаклар билан аралишиб юришдан узоқ бўлиш каби Ислом одобларига риоя қилса, жамоат намозида иштирок этиш ва зикр мажлисларида ҳозир бўлиш учун масжидга чиқиши мувоҳаб (рухсатдир). Шу ҳолда ҳам уйда қолиши масжидга чиқишидан кўра яхшироқдир. Чунки, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам: **«Уйлари улар учун яхшироқ»**, деганлар.

Мусулмонлар фитнадан узоқ бўлиш ва ёмонликнинг олдини олиш нуқтаи назаридан аёл кишининг уйда ўқиган намози масжидда ўқиган намозидан яхши эканига иттифоқ қилганлар.

Аммо, агар Ислом одобларига риоя қилмаса, Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам қайтарган кўринишда – зийнатланиб ва хушбўйланиб чиқадиган бўлса, ундай аёлнинг масжидга чиқиши ҳаромдир, валийси ва масъул шахслар уни бундан ман қилишлари вожиб бўлади.

Муслима синглим! Динингиз таълимотларини маҳкам ушланг, сизга Ислом тарафидан берилган ва бошқа ҳеч ким беролмайдиган мукаррамлигингизни тортиб олмоқчи бўлаётган кимсаларнинг адаштирувчи чақириқларига алданиб қолманг!

¹²⁸ Наҳл сураси: 97

¹²⁹ Имом Аҳмад (2/438, №9645) ва Имом Абу Довуд (565) Абу Хурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилганлар

«Кимда-ким Исломдан ўзга дин истаса, бас (унинг «дини» Аллох ҳузурида) харгиз қабул қилинмайди ва у охиратда зиён кўрувчилардандир».¹³⁰

ИМОМГА НАМОЗДА ЭРГАШИШ

Саҳобалар имомга эргашишга каттиқ эътибор беришганларига қуйидаги мисолни келтирамиз. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам саҳобалари билан бир куни намоз ўқиётганларида оёқ кийимларини ечдилар. Саҳобалар ҳам оёқ кийимларини ечишди. Ул зот намозни тугатганларидан сўнг улардан: **«Сизларга нима бўлдики, оёқ кийимларингизни ечдингизлар?»** деб сўрадилар. Улар: *«Сиз оёқ кийимингизни ечганингизни кўриб биз ҳам ечдик»* дейишди. Ул зот айтдилар: **«Менга Жаброил келиб оёқ кийимда нажосат – ёки зиён – (бошқа ривоятда ифлослик) борлигини айтди ва мен уни ечдим. Сизлардан биронгангиз масжидга келса, оёқ кийимига қарасин, агар нажосат – ёки зиён – (бошқа ривоятда ифлослик) кўрса, оёқ кийимини артсин-да, шу (оёқ кийим)да намоз ўқисин».**¹³¹

Ҳофиз Ибн Ҳажар «Фатҳул-Борий»да Умар розияллоҳу анҳу шомни қироатсиз ўқиб қўйганлари ҳақида ривоятни келтирадилар. Кейин намоздан сўнг у кишига бу ҳақда айтишганида, Умар: *«Қироатсиз намоз намоз эмас»* деб намозни бошқатдан ўқиганлар. Эътиборли жойи шуки, ортларидан саҳобалар индамай намоз ўқиган ва танбеҳни намоздан сўнг айтишган.

Албоний раҳимаҳуллоҳ намозларни, хусусан витр намозини масжид имоми бошқа мазҳабда ўқигани учун унинг орқасида эргашмаганларни «Саҳиҳа»да танқид қилганлар.

Ибн Боз раҳимаҳуллоҳ савол берувчига таровиҳни 23 ракаат ўқиган имомнинг орқасидан тўлиқ ўқишни тавсия қилганлар ва имомнинг ортидан намозни тўлиқ ўқиган кишига кечаси билан намоз ўқиган деб ёзилиши ҳақидаги ҳадисни келтирганлар.

ФОЖИР ЁКИ БИДЪАТЧИ ИМОМГА НАМОЗДА ЭРГАШИШ МАСАЛАСИ

Баъзи мусулмонлар имомнинг фожир эканлигини ёки шунга ўхшаш бошқа сабабларни рўкач қилиб масжидга чиқмай, ортидан намоз ўқишмайди.

«Саҳиҳул-Бухорий»да: Абдуллоҳ бин Умар ва Анас бин Молик разияллоҳу анҳумлар Ҳажжож бин Юсуф орқасида унга иқтидо қилиб намоз ўқишар эди, деб ривоят қилинади. Ҳажжож (қонлар тўккан Амир) фосику золим эди.

¹³⁰ Оли Имрон сураси: 85

¹³¹ Абу Довуд, Ибн Ҳузайма, Ҳоким, Заҳабий ва Нававий саҳиҳ дейишди. «Ирвоул-Ғолил»да келтирилган (№284)

САҲВ (УНУТИШ) САЖДАСИ

Инсон унутиш ва эсдан чиқаришга учраб туради, шайтон унинг фикрини сочиб, намозидан чалғитишга тинмай ҳаракат қилади, кўпинча шунинг натижасида намозда зиёдалик ёки нуқсон бўлиб қолади. Шунинг учун Аллоҳ таоло мана шундай ҳолга тушган намозхонга шайтоннинг адабини бериш, камчиликнинг ўрнини тўлдириб қўйиш ва Раҳмонни рози қилиш учун намозининг охирида уламолар саҳв (унутиш) саждаси деб номлашган саждани қилишни машруъ қилди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам айтганлар:

«Агар сизлардан бир киши саҳв қилиб, бир ракъат ўқидими ё икки ракъатми, билмаса, бир ракъатга бино (яъни ҳисоб) қилсин. Агар икки ракъат ўқидими ё уч ракъат ўқидими, билмаса, икки ракъатга бино қилсин. Агар уч ракъат ўқидими ё тўрт ракъатми, билмаса, уч ракъатга бино қилсин ва салом беришидан олдин икки бор сажда қилсин»¹³²

Қуйидаги уч ҳолатдан бирида саҳв саждаси қилиш машруъ бўлади:

- 1) Саҳв туфайли намозни зиёда қилса.
- 2) Саҳв туфайли намозни камайтириб қўйса.
- 3) Зиёда ё кам ўқигани хусусида шубҳа қилиб қолса.

Далил келганидек, мана шу уч ҳолатда сажда қилади, ҳар бир зиёдалик, нуқсон ва шакда сажда қилавермайди. Сабаби мавжуд бўлганда саҳв саждаси қилади, намози фарз бўладими, нафлми, фарқсиз. Чунки, далил умумий келган.

Агар ракъатлар сонидан шак қилса, яъни икки ракъат ўқидими, уч ракъатми, билмай қолса, озига бино (яъни, ҳисоб) қилади. Чунки, ози (яъни, икки ракъат ўқигани) аниқ, кўпи (яъни, уч ракъат ўқигани) эса шубҳалидир. Сўнг саломдан олдин саҳв саждаси қилади.

Агар маъмум имомга биринчи ракъатдан эргашдими, иккинчи ракъатдами, шак қилиб қолса, иккинчи ракъатдан эргашган деб ҳисоб қилади. Ёки биринчи ракъатга етган ё етмаганида шак қилса, ўша ракъатни ҳисоб қилмайди ва саҳв саждаси қилади.

Агар рукнни тарк қилганлигида шак қилиб қолса, уни тарк қилган деб ҳисоблайди ва ўша рукнни ва ундан кейинги амалларни адо қилади.

¹³² Термизий, Ибн Можа ва бошқалар ривояти, Ас-силсилатус-саҳиҳа: 3/341

Мазкур айтиб ўтилган ҳукмлар саҳв саждаси ҳақидаги ҳукмларнинг қисқача кўринишидир. Зиёда билишни истаганлар аҳкомлар тўғрисидаги китобларга мурожаат қилишлари мумкин. Аллоҳ муваффақ қилсин.

НАМОЗДА ВАСВАСАНИ ДАФ ҚИЛИШ

Усмон ибн Абил-Ос розияллоҳу анҳу:

«Ё Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам, шайтон мен билан намоз ва қироатим ўртасига зов бўлиб, уни чалкаштириб юборяпти», деди.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам дедилар:

«Бу «Ханзаб» исмли шайтондир. Агар уни сезиб қолсангиз, Аллоҳдан паноҳ тиланг ва чап тарафингизга уч маротаба туфланг!».

Усмон айтади: *«Шундай қилган эдим, Аллоҳ мендан уни кетказди».*¹³³

ЖУМА НАМОЗИ

Ушбу намоз унда жуда кўпчилик жамлангани учун ҳам жумъа (жамланиш) намози деб ном олган, (хафтанинг жумъа куни номи ҳам ушбу намоздан олинган).

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Жумъа куни энг афзал кунларингиздандир», деганлар.¹³⁴

Мусулмонларнинг бу кунда тўпланишлари Аллоҳнинг уларга бўлган улкан неъматларини ёдга олиш мақсадида ва унинг шукрига ундайдиган хутба машруъ қилинди.

Аллоҳ таоло айтади:

«Эй мўминлар, қачон Жумъа кунидаги намозга чорланса (яъни азон айтилса), дарҳол Аллоҳнинг зикрига боринглар ва олди-сотдини тарк қилинглар! Агар биладиган бўлсангизлар мана шу (яъни Аллоҳнинг зикрига — Жумъа намозини ўқишга шошилиш) ўзларингиз учун яхшироқдир».¹³⁵

¹³³ Муслим, Аҳмад ривоятлари.

¹³⁴ Абу Довуд (1047), Насойи (1394) ва Ибн Можа (1085) Авс ибн Авс розияллоҳу анҳудан ривоят қилганлар

¹³⁵ Жумъа сураси: 9

Жумъа намози Исломдаги энг зарурий фарзлардан ва мусулмонларнинг энг катта йиғилишларидандир. Ким бу намозни бепарволик билан тарк қилса, Аллох унинг қалбини муҳрлаб кўяди.

ЖУМА КУНИНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ

Бу кун Пайғамбар соллаллоху алайҳи ва салламга кўп салавот айтиш мустаҳабдир.

Жумъа куни ғусл қилиб, покланишга амр бўлди. Бу куннинг ғусли суннати муаккададир. Уламолар ичида уни мутлақ фарз деганлар ҳам бор, баъзилари эса уни нохуш ҳид келиб турган одам ҳақида фарз деганлар.

Бу кунда хушбўйланиш мустаҳабдир ва ҳафтанинг бошқа кунларида хушбўйланишдан афзалроқдир.

Жумъа намози ўқиш учун масжидга эртароқ бориш ҳамда то имом хутбага чиққунига қадар нафл намозлар, зикр ва кироат билан банд бўлиш мустаҳаб, хутба бошланганидан кейин эса унга жим қулоқ солиш фарз ҳамда хутба вақтида гапириш ҳаромдир. Ким хутбани жим ўтириб тингламаса, лағв-беҳуда иш қилган бўлади. Лағв билан машғул бўлган кишининг жумъаси жумъа бўлмайди. «Саҳиҳайн»да Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда

Расулуллох соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Жумъа куни имом хутба қилаётганида ёнингдаги шеригингга: «Жим бўл» десанг ҳам лағв қилган бўласан» дедилар.¹³⁶

Жума кунининг хусусиятларидан яна бири «Каҳф» сурасининг ўқилишидир. Абу Дардо (розияллоху анху)дан ривоят қилинади. Набий соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Кимки «Каҳф» сурасининг бошидан ўн оят ёдласа, дажжол фитнасидан омонда бўлади» дедилар.¹³⁷

Бу кунда дуолар ижобат қилинадиган соат бордир.

Бу куннинг хусусиятлари ҳақида Ибнул Қаййим раҳимаҳуллох «Зодулмаъод» номли китобида уларнинг саноғини 133 тага етказган. Шунчалик бўлишига карамай, кўпчилик одамлар бу куннинг ҳаққи-ҳурматини ўз ўрнига келтирмайдилар, улар наздида бу куннинг бошқа кунлардан фарқи бўлмайди, айримлар эса шундай улуғ кунни ўйин-кулги ва Аллохнинг зикридан ғофиллик билан зое қиладилар.

¹³⁶ Бухорий (934) ва Муслим (851) ривоятлари

¹³⁷ Муслим, Абу Довуд, Аҳмад ривояти

ЖУМА НАМОЗИНИНГ СИФАТИ

Умар розияллоҳу анху айтганлар: «*Сафар намози икки ракъатдир, жумъа намози икки ракъатдир, ийд намози икки ракъатдир, (булар) Пайгамбарингиз соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг тиллари гувоҳлиги билан тўла намозлар, қаср эмас*»¹³⁸

Жумъа куни масжидга кириб келгандан сўнг икки ракат таҳийятул масжид намози ўқилади. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Жумъа куни бировингиз келганида имом (хутбага) чиққан бўлса, (тезгина) икки ракъат намоз ўқиб олсин» деганлар.¹³⁹

Агар ўтириб олган бўлса ҳам, туриб икки ракъат ўқиб олади.

Шайхулислом Ибн Таймия раҳимаҳуллоҳ айтади: «Жумъага келган киши то имом хутбага чиққунича намоз ўқиш билан машғул бўлиши афзалдир. Чунки, «Саҳиҳ»да Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан ривоят қилинган ҳадис борки: **«Кейин насиб қилганича намоз ўқиса...»**, деганлар. У зотнинг бу сўзларида жумъа куни масжидга эртароқ келиб, намоз билан машғул бўлишга тарғиб бордир. Саҳобалар жумъа куни масжидга эрта келиб, нафл намозлари ўқишга киришар эдилар. Баъзилари 10 ракъат, баъзилари 12 ракъат ўқишар, айримлари 8 ракъат, айримлари ундан озроқ ўқирдилар. Шунинг учун жумъадан олдин намоз ўқиш хасанот, бироқ суннати ротиба эмасдир. Агар ўқиса ёки тарк қилса, уни инкор қилинмайди. Сўзларнинг энг адолатлиси шудир. Агар жоҳил кишилар уни суннати ротиба деб эътиқод қилиб олишган бўлса, ўқимаслик афзалроқ бўлади».¹⁴⁰

Демак, жумъадан олдин суннати ротиба йўқ, суннати ротиба жумъадан кейиндир. Абу Ҳурайра розияллоҳу анхудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Сизлардан бирингиз жумъани ўқигач, унинг ортидан тўрт ракъат намоз ўқисин», деганлар.¹⁴¹

Ибн Умар розияллоҳу анхумодан ривоят қилинишича: «*Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам жумъадан кейин икки ракъат намоз ўқирдилар*».¹⁴² Иккала ҳадис ўртасини жамлаш йўли шуки, уйда ўқиса икки ракъат ўқийди, масжидда ўқиса, тўрт ракъат ўқийди.

¹³⁸ Насоий (1420), Ибн Можа (1063) ва Аҳмад (1/37, №257) ривоятлари

¹³⁹ Бухорий (930, 931) ва Муслим (857)

¹⁴⁰ Мажмуъул-фатава: 24/189

¹⁴¹ Муслим (881) ривояти

¹⁴² Бухорий (937) ва Муслим (882) ривоятлари

Ториқ ибн Шихоб розияллоху анхудан ривоят қилинган ҳадисда шундай дейилади:

«Жумъа жамоатдаги ҳар бир мусулмон кишига фарздир, бундан фақат тўрт киши мустасно: бировнинг мулки бўлган қул, аёл киши, ёш бола ва бемор киши».¹⁴³

Ким дам олиш учун ё бошқа мақсадда дала-даштга ё тоғу-тошга чиққан бўлса, яқин атрофида жумъа ўқиладиган масжид бўлмаса, унга жумъа лозим бўлмайди, пешин ўқиб қўяди.

ТАРОВИҲ НАМОЗИ

Таровиҳ намози суннати муаккададир. Таровиҳ (тин олиш, дам олиш) деб номланишига сабаб – одамлар ҳар тўрт рақъатдан сўнг¹⁴⁴ ўртада дам олишарди, чунки намоз жуда узун ўқиларди.

Уни масжидда жамоат бўлиб ўқиш афзалдир. Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Кимки, имом намоздан тугатгунига қадар у билан бирга намозда турса, унга тун бўйи намоз ўқиб чиққандек савоб ёзилади», деганлар.¹⁴⁵ Яна у зот:

«Ким Рамазонда иймон билан, савоб умидида (тунги намозда) қоим бўлса, унинг ўтган гуноҳлари кечиради» деганлар.¹⁴⁶

Таровиҳ намози собит суннатлардан, мусулмон киши уни тарк қилиши керак эмас.

Таровиҳнинг рақъатлари сонига келсак, бу ҳақда Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламдан бирон нарса собит бўлган эмас, бу ҳақда кенглик бор.

¹⁴³ Абу Довуд 1067, Ҳоким 1/321. Имом Нававий, хофиз Ибн Ражаб, хофиз Ибн Касир ва шайх Албоний ҳадисни саҳиҳ деди. Қаранг: «ал-Мажмуъ» 4/483, «Фатҳул Борий» 5/327, «Иршод ал-фақиҳ» 1/190, «Саҳиҳ ал-Жомийъ» 3111

¹⁴⁴ Яъни, ҳар икки саломдан сўнг. Чунки, таровиҳ ва таҳажжуд намози икки рақъат – икки рақъат ўқилади. Айрим илмсиз масжид имомлари бу борада хатога йўл қўйиб, таровиҳ ёки таҳажжуд намозларида икки рақъатдан кейин салом бермайдилар. Бундай қилиш суннатга хилоф қилиш бўлади. Уламолар таровиҳ ё таҳажжудда икки рақъатда салом бермай, учинчи рақъатга туриб кетган одам бамдод намозида учинчи рақъатга туриб кетган билан бир хил, деганлар, яъни унинг намози ботил бўлади. Шайх Абдулазиз ибн Боз р/х нинг ундай қилувчиларга рад қилувчи ва хатоларини баён қилиб берувчи жавоблари мавжуд.

¹⁴⁵ Термизий (806), Насоий (1605), Абу Довуд (1375), Ибн Можа (1327) Абу Зар розияллоху анхудан ривоят қилганлар

¹⁴⁶ Бухорий (2009), Муслим (759) Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоятлари

Шайхулислам Ибн Таймия раҳимахуллоҳ айтади: «Истаса, Аҳмад ва Шофеъий мазҳабида машҳур бўлганидек 20 рақъат ўқиши мумкин. Истаса, Молик мазҳабида бўлганидек 36 рақъат ўқиши мумкин. Истаса, 11 ёки 13 рақъат ўқиши мумкин. Қай бирин қилса ҳам яхши бўлаверади. Рақъатларини кўпайтириш ё озайтириши қиёмнинг узун-қисқалигига қараб бўлади».¹⁴⁷

Умар розияллоҳу анҳу одамларни Убай розияллоҳу анҳуга жамлаб берганлар, Убай уларга 20 рақъат ўқиб берарди. Саҳобалар ичида айримлари камрок, айримлари кўпроқ ўқишарди. Шориъ (шариат соҳиби) томонидан белгилаб берилган муайян ҳад-худуд мавжуд эмас.

Масжид имомларидан кўплари таровихни жуда шошилиб ўқишади, рукуъ ва сужудда хотиржам туришмайди. Ваҳоланки, хотиржам туриш намоз рукнларидан. Намозда Аллоҳ ҳузурида қалб ҳузури билан туриш, Аллоҳнинг каломи тиловатидан таъсирланиш матлубдир. Шошилиб ўқилганда бу нарса ҳосил бўлмайди. Қироатни узайтириб, хотиржамлик билан ўқилган 10 рақъат намоз шошиб ўқилган 20 рақъатдан афзал. Чунки, намознинг мағзи ва руҳи қалбнинг Аллоҳ азза ва жаллага боғланишидир.

Аллоҳ таоло айтади:

«Уларнинг ичида китобни (нг маъноаларини тушунмасдан фақат) ўқишнигина биладиган омиёлари ҳам борки, улар фақат, гумон қиладилар, холос.»¹⁴⁸

Яъни, тушунмасдан ўқийдиган омиёлар бор. Қуръон нозил қилинишидан мурод – уни тиловат қилибгина қўйиш эмас, унинг маъноларини тушуниш ва уларга амал қилишдир. Айрим оз нарсалар борки, кўп нарсадан яхши бўлади. Ундан ташқари, дона-дона қилиб қироат қилиш тез ўқигандан афзалдир.

ИЙД НАМОЗЛАРИ

Ийд ҳар йили такрорланиб ва қайтиб келгани учун ийд (яъни, «Қайтиш») деб номланган. У шодлик ва хурсандчилик олиб келади, унда Аллоҳ таоло бандаларига рўза ва ҳаж ибодатини адо этиб бўлишлари ортидан кўп яхшиликлар ато этади.

Икки ийд – Ийдул-фитр ва Ийдул-азҳо – (яъни, рўза ҳайити ва қурбон ҳайити) намозлари Китобу Суннат ва мусулмонлар ижмоъси билан машруъдир. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам хатто аёлларни ҳам уни адо этишга буюрганлар ва:

¹⁴⁷ Ал-фатавал-кубро: 5/342

¹⁴⁸ Бақара сураси: 78

«Хушбўйланмаган ҳолда чиқсинлар, эркаклардан четлансинлар, хайзли аёллар намозгоҳдан четда турсинлар»¹⁴⁹, деганлар.

Ийд намозининг вақти кун чиқиб, найза бўйи кўтарилган пайтда бошланади. Ийдул-азҳони (қурбон хайити) бироз эртароқ, ийдул-фитрни (рўза хайити) эса бироз кечиктириб ўқиш суннатдир. Ийд намозига имомга яқинроқ туриш ва намозни кутиб туриш фазилатига эришиб, савобни кўпайтириш учун эртароқ чиқиш суннатдир. Мусулмон киши ийд намози учун энг яхши либосларини кийиб, ораста бўлиб чиқиши суннатдир. Ибн Умар розияллоҳу анҳумодан ривоят қилинишича, у киши икки хайит кунлари энг яхши либосларини киярдилар.¹⁵⁰

Ийд намози хутбадан илгари ўқиладиган икки рақъатдир. Ибн умар розияллоҳу анҳумо айтишларича: *«Расулulloҳ соллalloҳу алайҳи ва саллам, Абу Бакр, Умар, Усмон розияллоҳу анҳум ийд намозларини хутбадан олдин ўқирдилар»*.¹⁵¹ Суннат шудир, аҳли илмлар омматан шунга амал қилганлар.

Ийд намози учун азон ҳам, иқомат ҳам машруъ бўлмаган. Ийд намози икки рақъат бўлиб, имом уларда қироатни жаҳрий қилади.

Биринчи рақъатда Такбиратул-ихромдан кейин истифтоҳ дуосини ўқийди, сўнг зиёда олти такбир айтади, олтинчи такбирдан кейин тааввуз (аъувзу биллаҳи минаш шайтонин рожийм) ўқиб, кейин қироат қилади.

Иккинчи рақъатда қироатдан олдин, саждадан туришда айтиладиган такбирдан ташқари бешта такбир айтади.

Амр ибн Шуъайб отасидан, у бобосидан ривоят қилишича: *«Пайгамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам ийдда ўн икки такбир айтдилар, биринчи рақъатда еттита, иккинчи рақъатда бешта»*.¹⁵² Ҳар бир такбир билан кўлларини кўтаради.

Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо ривоят қилишича: *«Пайгамбар соллalloҳу алайҳи ва саллам ийд кун икки рақъат намоз ўқидилар, ундан олдин ҳам, кейин ҳам намоз ўқимадилар»* (Муттафақун алайҳ).

Ийд намозига етолмай қолган одам, агар келганида имом хутба қилаётган бўлса, ўтириб, хутбани тинглайди. Хутбадан кейин туриб, уни ўз шаклида, зоида такбирлари билан қазосини ўқиб кўяди. Ўзи ёлғиз ўқиса ҳам, жамоа бўлиб ўқилса ҳам жоиз.

¹⁴⁹ Бухорий ва Муслим

¹⁵⁰ Байҳақий (3/281) ривояти

¹⁵¹ Бухорий (962) ва Муслим (884) ривоятлари

¹⁵² Муснад Аҳмад: 2/180, №6688

ЖАНОЗА НАМОЗИ

Вафот этган мусулмон кишига жаноза намози ўқиш машруъдир. Абу Ҳурайра розияллоху анхудан ривоят қилинади: Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва саллам:

«Ким жанозада то намоз ўқиб бўлингунча ҳозир бўлса, унга бир қийрот (ажр), то дафн қилингунча ҳозир бўлса, унга икки қийрот (ажр) бўлади», дедилар. *«Икки қийрот қанча бўлади?»* деб сўралди. **«Иккита катта тоғча»¹⁵³,** дедилар.

Маййитга намоз ўқиш фарзи кифоя бўлиб, баъзилар адо этса, бошқалар зиммасидан гуноҳ соқит бўлади. Агар ҳеч ким ўқимаса, ҳамма тенг гуноҳкор бўлади.

Жаноза намозининг рукнлари: киём (тик туриш), тўрт такбир айтиш, сураи Фотиҳани ўқиш, Расулуллоҳ соллаллоху алайҳи ва салламга саловот ўқиш, маййит ҳаққига дуо ўқиш, тартиб ва саломдир.

Суннатлари: Ҳар бир такбирда қўл кўтариш, қироатдан олдин «аъувзу»ни айтиш, ўзига ва мусулмонларга дуо қилиш, қироатни махфий қилиш, тўртинчи такбирдан сўнг ва саломдан олдин бироз туриш, ўнг қўлини чап қўли устига кўкракларига қўйиш, саломда ўнг томонга ўгирилиш.

Жаноза намозида имом ва ёлғиз ўқувчи одам маййит эркак киши бўлса, кўкраги қаршисида, аёл кишининг ўрта (бел) қисми қаршисида туради, муктадийлар эса имомнинг орқасида турадилар. Улар уч саф бўлиб туришлари мустаҳабдир. Сўнг ихром такбири айтади ва такбирдан кейиноқ – истифтоҳ ўқимасдан – аъувзу ва бисмиллаҳни ўқиб, Фотиҳа сурасини ўқийди, сўнг такбир айтиб, ташаҳхудда ўқигандек саловот ўқийди. Сўнг такбир айтиб, маййит ҳаққига ҳадисларда келганидек куйидагича дуо ўқийди:

اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِحَيِّنَا وَمَيِّتِنَا، وَشَاهِدِنَا وَعَائِنَا، وَصَغِيرِنَا وَكَبِيرِنَا، وَذَكَرِنَا وَأُنْثَانَا،
اللَّهُمَّ مَنْ أَحْيَيْتَهُ مِنَّا فَأَحْيِهِ عَلَى الْإِسْلَامِ، وَمَنْ تَوَفَّيْتَهُ مِنَّا فَتَوَفَّهُ عَلَى الْإِيمَانِ،
اللَّهُمَّ لَا تَحْرِمْنَا أَجْرَهُ وَلَا تُضِلَّنَا بَعْدَهُ.

Мазмуни: «Парвардигоро! Бизнинг тиригу ўликларимизни, ҳозиру ғойбларимизни, каттаю кичигимизни ҳамда эркагу аёлимизни (гуноҳларини) мағфират этгин. Эй Аллоҳ! Агар биздан биронтамизни яшатадиган бўлсанг, уни исломда

¹⁵³ Бухорий (1353) ва Муслим (945) ривоятлари

яшатгин. Жонини оладиган бўлсанг, иймони билан олгин. Эй Аллоҳ! Бунинг ажр-савобидан бизни маҳрум айлама ва унинг ортидан бизни Ўзинг адаштирмагин».¹⁵⁴

Ким жанозанинг бир қисмига етиб келолмаса, келиб кўшилган жойидан бошлаб ўқийди, имом салом берганидан кейин етолмаган қисмини ўзи ўқиб кўяди. Агар тобут ердан кўтарилишидан хавф қилса, такбирларни бирин-кетин (ўртада тўхталишсиз) қилиб, салом беради. Бирон кишининг вафотидан хабар топган бошқа диёрдаги киши унга ғойибона жаноза ўқиб кўйса, жоиздир.

Ҳомиладор аёлнинг ҳомиласи ўлик тушса, тўрт ойни тўлдирган бўлса, унга жаноза ўқилади. Агар тўрт ойдан кам бўлса, ўқилмайди.

ТУНГИ НАМОЗ – ТАҲАЖЖУДНИНГ ФАЗИЛАТИ ВА СИФАТИ

Аллоҳ таоло кечаси туриб намоз ўқийдиган бандаларини мақтаб шундай дейди:

تَتَجَافَى جُنُوبُهُمْ عَنِ الْمَضَاجِعِ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ

يُنْفِقُونَ ﴿١٦﴾

«Уларнинг ёнбошлари ўрин жойларидан йироқ бўлур (яъни тунларни ибодат билан ўтказишиб, оз ухлайдилар). Улар Парвардигорларига кўрқув ва умидворлик билан дуо илтижо қилурлар».¹⁵⁵

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу шундай дейди: Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг:

«Албатта, тунда бир вақт борки, қай бир мусулмон бу вақтга Аллоҳдан дунё ва охиратининг яхшилигини сўраган ҳолда тўғри келса, унга тилагини албатта беради ва бу вақт ҳар кечада бўлади» деганларини эшитдим.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Абдуллоҳ ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: Бир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан тунги намоз ҳақида сўради. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам:

«Тунги намоз икки ракъат, икки ракъатдан (ўқилади.) Агар сизлардан бирингиз тонг отиб қолишидан хавф қилса, бир ракъат

¹⁵⁴ Абу Довудд (3201), Термизий (1025), Ибн Можа (1498) Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилганлар

¹⁵⁵ Сажда сураси 16-оят

ўқисин, бу унинг ўқиган намозларини витр (тоқ) қилиб қўяди»,
дедилар.

Таҳажжуд намозини икки рақъат, икки рақъатдан ўқиш Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг суннатлари. Шунингдек, у зот узун ва чиройли ўқиган ҳолларида ўн бир рақъатдан зиёда қилмас эдилар. Таҳажжудни энгил икки рақъат намоз билан бошлар эдилар. Витрни уч рақъат ўқиса бўлади, агар бир неча жуфт рақъат ўқиган бўлса ёлғиз бир рақъат билан витр қилиб олса бўлади. Кечанинг охирида туришга аниқ ишонч ҳосил қилмаган одам ухлашидан аввал витр ўқиб олиши суннат.

ЧОШГОҲ (ЗУҲО) НАМОЗИ

Анас розияллоҳу анҳудан ривоят қилинган ҳадисда:

«Ким субҳ намозидан бурилгач, то икки рақъат чошгоҳ намозини ўқигунча фақат яхши сўзни сўзлаб намозгоҳида ўтирса, гуноҳлари денгиз кўпикларидан ҳам кўп бўлса-да кечиради»¹⁵⁶,
дейилган.

Абу Саид розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади: «Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам чошгоҳ намозини (кўймай) ўқирдилар, ҳатто биз: *«Энди тарк қилмасалар керак»* деб ўйлаб қолардик, (баъзан) уни тарк қилардилар, ҳатто биз: *«Энди ўқимасалар керак»* деб қолардик».¹⁵⁷

Чошгоҳ намозининг энг ози икки рақъатдир. Унинг кўпи саккиз рақъатдир.

Чошгоҳ намози вақти кун чиқиб, найза бўйи кўтарилган пайтдан бошлаб то заволдан – яъни, кун тиккага келиш вақтидан – озгина аввалгача давом этади. Афзали – кун қизиган пайтда ўқишдир.

ИСТИХОРА НАМОЗИ

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Жобир розияллоҳу анҳу шундай дейди: *«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизларга ҳамма ишларда истихора қилишни худди Қуръондан бир сурани ўргатгандек ўргатардилар. Айтардиларки:*

¹⁵⁶ Абу Довуд (1287) ривояти

¹⁵⁷ Аҳмад (3/21, №11155) ва Термизий (477) ривоятлари

«Бирортангиз бир ишни қасд қилса, фарз намозидан бошқа икки ракъат намоз ўқисин, сўнг ушбу дуони ўқиб, ортидан ҳожатини айтсин»:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْتَخِيرُكَ بِعِلْمِكَ وَأَسْتَقْدِرُكَ بِقُدْرَتِكَ وَأَسْأَلُكَ مِنْ فَضْلِكَ
الْعَظِيمِ فَإِنَّكَ تَقْدِرُ وَلَا أَقْدِرُ وَتَعْلَمُ وَلَا أَعْلَمُ وَأَنْتَ عَلَامُ الْغُيُوبِ اللَّهُمَّ إِنْ
كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ هَذَا الْأَمْرَ خَيْرٌ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي (أَوْ قَالَ:
عَاجِلِ أَمْرِي وَآجِلِهِ) فَاقْضُ لَهُ لِي وَيَسِّرْهُ لِي ثُمَّ بَارِكْ لِي فِيهِ وَإِنْ كُنْتَ تَعْلَمُ أَنَّ
هَذَا الْأَمْرَ شَرٌّ لِي فِي دِينِي وَمَعَاشِي وَعَاقِبَةِ أُمْرِي (أَوْ قَالَ: فِي عَاجِلِ أَمْرِي
وَآجِلِهِ) فَاصْرِفْهُ عَنِّي وَاصْرِفْني عَنْهُ وَاقْضُ لِي الْخَيْرَ حَيْثُ كَانَ ثُمَّ رَضِّنِي بِهِ

Мазмуни: «Парвардигоро! Мен Сенинг илминг билан Сендан истихора этаман (яхшиликни сўрайман). Сенинг қудратинг билан Сендан қодирлик тилайман. Сендан улуғ фазлинг билан сўрайман. Сен қодирсан, мен қодир эмасман. Сен ҳамма нарсани билувчисан, мен билувчи эмасман. Сен ғайбларни-да билувчидирсан. Парвардигоро, агар мана шу ишни (ҳожатининг номини айтади) мен учун динимда, ҳаётимда ва ишимнинг оқибатида ёки тезида ва келажагида яхши эканлигини билсанг, мени унга қодир эт ва уни менга осон қил. Сўнг уни менга баракотли этгин. Агар бу ишни мен учун динимда, ҳаётимда ва ишимнинг оқибатида ёки тезида ва келажагида ёмон эканлигини билсанг, уни мендан ва мени ундан бургин. Қаерда бўлса ҳам менга яхшиликни насиб этгин. Сўнг мени бу яхшилик билан рози қилгин».

Инсон ҳар қандай қиладиган ишининг оқибати нима бўлишини билмайди. Шундай экан аҳамиятли ҳар қандай ишни қилишдан аввал, мақсад қилган ишининг яхшилигини тилаб Аллоҳга истихора намози ўқиш суннат. Истихора намози икки ракъат нафл намоз бўлиб, Аллоҳ таолодан мақсад қилган ишида дунё ва охирати учун яхши, фойдали бўлган томонига йўллашини сўралади. Ана ундан кейин иккиланиш ва тараддудни ташлаб, қалби хотиржам ва рози бўлган ҳолатда Аллоҳ таоло тақдирига ёзган нарсага қараб ишига киришади. Агар Аллоҳ унга яхшиликни ёзган бўлса, иши юришиб кетади. Мабодо ишининг юришмаётганини кўрса, Аллоҳга ҳамд айтиб, бу ишидан тўхтади. Иши юришмаганига афсус надомат қилмайди, балки Аллоҳдан яхшиликни бошқа, Ўзи билган томондан беришига умид боғлайди.

МУСОФИР КИШИНИНГ НАМОЗИ

Аллоҳ таоло “Нисо” сурасининг 101-оятида шундай дейди:

وَإِذَا ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَنْ تَقْصُرُوا مِنَ الصَّلَاةِ إِنْ
خِفْتُمْ أَنْ يَفْتِنَكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا إِنَّ الْكَافِرِينَ كَانُوا لَكُمْ عَدُوًّا مُّبِينًا ﴿١٠١﴾

«Сафар қилиб бошқа ерларга борганингизда агар кофирлар фитна­сидан кўрқсангиз, намозингизни қаср (қисқа) қилиб ўқишингизнинг гуноҳи йўқдир».

Қаср ўқиш мусофир ўз шаҳрининг обод қисмидан чиқиши билан бошланади. Чунки, Аллоҳ таоло қасрни ерда сафар қилган кишилар учун му­боҳ қилди. Шаҳридан чиқмасидан туриб киши мусофир саналмайди. Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафарга чиққанларидан кейингина қаср ўқишни бошлардилар. Чунки, сафар - «сахрога чиқмоқ» маъносидаги «исфár» сўзидан олинган.

Мусофир кишининг сафари такрорланиб турувчи бўлса ҳам намозни қаср ўқийверади. Масалан, шаҳарлараро почта ташувчилар ёки такси, автобус ҳайдовчилари каби кўп вақтлари шаҳарлар орасидаги йўлларда ўтадиган кишилар ана шу тоифага кирадилар.

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Яъла’ ибн Умаййа шундай дейди: *Умар ибн Хаттоб розияллоҳу анҳудан:* Аллоҳ таоло: **“Кофирлар фитна­сидан кўрқсангиз, намозингизни қаср (қисқа) қилиб ўқишингизнинг гуноҳи йўқдир”** деган. *Ҳозир одамлар тинчлик-омонликдалар-ку, (нега қаср ўқилади?) деб сўрадим. У киши: Сиз ажабланган нарсадан мен ҳам ажабланиб, шу ҳақда Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламдан сўраган эдим: «Бу Аллоҳ таолонинг сизларга қилган садақаси, Унинг садақасини қабул қилинглар»,* деб жавоб бердилар, деди.

Муттафақун алайҳ бўлган ҳадисда Анас розияллоҳу анҳу шундай дейди: *Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам билан Мадинадан Маккага сафарга чиқдик. У зот то Мадинага қайтиб келгунимизча намозларни икки рақъат икки рақъат қилиб ўқидилар. Унга (Анасга): Маккада бир мунча вақт тургандирсизлар? дейилганда: Ўн кун турдик,* деб жавоб берди.

Аллоҳ таоло Ўзининг марҳамати ва фазлу карами билан Ислом умматига сафарда тўрт рақъатли намозларни икки рақъат қилиб ўқишга рухсат берди. Расулulloҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам сафарларида тўрт рақъатли намозларни

қаср қилиб ўқир ва икки рақъатдан зиёда қилмас эдилар, аммо уч рақъатли намозни учлигича ўқирдилар.

САФАРДА НАМОЗЛАРНИ ЖАМЛАБ ЎҚИШ

Имом Бухорий ва Муслим ривоят қилган ҳадисда Ибн Аббос розияллоҳу анҳумо шундай дейди: *"Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам йўл устида бўлсалар, пешин билан аср ўртасини, шунингдек шом билан хуфтон ўртасини жамлаб ўқирдилар"*.

Имом Бухорий ривоят қилган ҳадисда Ибн Умар розияллоҳу анҳумо шундай дейди: *"Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламни кўрганманки, сафарда тез юраётган бўлсалар, шомни кечиктириб, хуфтон билан қўшиб ўқирдилар. Шом намозига иқома айтиб, 3 рақъат ўқирдилар, сўнг салом берардилар. Озгина турганларидан кейин хуфтонга иқома айтиб, уни 2 рақъат ўқирдилар, сўнг салом берардилар. Бу икки намоз ўртасида бирон рақъат намоз ўқимас эдилар, хуфтондан кейин ҳам то кечаси таҳажжуд намозига тургунларича бирон рақъат намоз ўқимас эдилар"*.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам ёмғирли кечада шом билан хуфтонни жамлаб ўқиганлар.¹⁵⁸

Аллоҳ таоло бандаларига бўлган марҳамати ва фазлу карами ила улардан қийинчилик ва ҳаражни кўтаришни истади, сафарда тўрт рақъатли намозларни икки рақъатдан қилиб, жамлаб ўқишга изн берди. Зеро, мусофир киши йўлда бораркан, ҳар намоз пайтида маркабидан тушиши ёки кўпчилик минган умумий сайёраларда ҳайдовчини тўхтатиши иккала тараф учун ҳам ҳараж бўлиши мумкин. Шу боис мусофир киши Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам кўрсатиб берганларидай, пешин билан асрни қаср қилган ҳолатда жамлаши ва қайси бирининг вақтига тўғри келса, шу вақтда ўқиб олиши мумкин. Шом билан хуфтон ҳам шундай ўқилади, фақат бомдод намозини ўз вақтида, икки рақъат қилиб ўқийди, бомдоднинг суннاتини сафарда ҳам ўқиш суннат.

НАМОЗ ЎҚИШДАН ҚАЙТАРИЛГАН ВАҚТЛАР

Имом Муслим ривоят қилган ҳадисда Уқба Ибн Омир розияллоҳу анҳу шундай дейди: *«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва саллам бизни уч вақтда намоз ўқишдан ёки ўликларимизни дафн қилишдан қайтарар эдилар; қуёш чиқаётган вақтда то бир газ кўтарилиб олгунга қадар, кун тиккага келганида то мойил бўлгунча ва қуёш ботишига яқинлашганида то ботгунга қадар»*.

¹⁵⁸ Бухорий (543) ва Муслим (705) ривояти. Абу Бакр ва Умар розияллоҳу анҳумо ҳам шундай қилганлар (Мусаннаф Абдирраззоқ (4440) ва Мусаннаф Ибн Аби Шайба (2/44)

МУНДАРИЖА

Мукаддима.....	4
Таҳорат.....	7
Таҳоратнинг сифати	8
Ғусл	12
Таяммум.....	13
Таяммумнинг сифати	13
Таҳоратни синдирувчи нарсалар.....	14
Ҳайз.....	15
Нифос	15
Аёлларнинг намози.....	16
Сутра (тўсик) ва унинг вожиблиги	16
Азон ва иқомат	17
Азон дуоси.....	17
Намознинг шартлари	18
1. Вақти кириши	18
2. Сатри аврат	18
3. Поклик	19
4. Каъбага юзланиш.....	19
5. Ният	19
Фотиҳа сураси	22
Кавсар сураси	23
Ихлос сураси	23
Намоздан кейинги зикрлар	32
Оятал курси	34
Дуо.....	34
Фарз намозларига қўшиб ўқилувчи суннатлар.....	35
Витр намози.....	36
Жамоат намозининг фарзлиги ва унинг фазилати	37
Сафларни текислашнинг вожиблиги	38
Аёлларнинг масжидга келишлари ҳукми	40
Имомга намозда эргашиш.....	41
Фожир ёки бидъатчи имомга намозда эргашиш масаласи	41
Саҳв (унутиш) саждаси	42
Намозда васвасани даф қилиш	43
Жума намози	43
Жума кунининг хусусиятлари	44
Жума намозининг сифати	45
Тарових намози	46
Ийд намозлари	47
Жаноза намози	49
Тунги намоз – таҳажжуднинг фазилати ва сифати	50
Чошгоҳ (зуҳо) намози.....	51
Истихора намози	51
Мусофир кишининг намози.....	53
Сафарда намозларни жамлаб ўқиш.....	54
Намоз ўқишдан қайтарилган вақтлар	54

Мухтарам китобхонлар, биз ушбу китобчани ўзимизнинг қўлимиздан келганича сизларга Аллоҳнинг изни ила тақдим этдик. Хатокамчиликлар бўлса ўзимиздан, тўғри бўлса Аллоҳ субҳанаҳу ва таъолонинг Ўзидан деб биламиз.

Ушбу китобчани чоп этилишига сабаб бўлган, таҳрир қилган ва илмий жиҳатлардан ёрдам кўрсатган азиз биродарларга, хусусан Исломури веб саҳифаси таҳририятидаги муҳтарам биродарларимизга Аллоҳ таъоло хайрли ишларига мададкор бўлишини тилаб қоламиз. Ушбу китобчани ўқиган ёки эшитган ҳар бир кишига уни манфаатли қилишини Аллоҳ таъолодан сўраб қоламиз.

Аллоҳ таъоло Пайгамбаримизга, у зотнинг аҳли ва асҳобига салават ва саломлар йўлласин, оламлар Робби бўлган Аллоҳ субҳанаҳу ва таъолога ҳамду санолар бўлсин.

Alhamdulillah